

Vammaisten henkilöiden asumisen tuki ja lyhytaikainen huolenpito

Liite Palvelukuvaus

Luokka 1 Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa

Luokka 2 Asumisen tuki asuntoryhmässä

Luokka 3 Asumisen tuki asiakkaan omassa asunnossa

Luokka 4 Vaativa moniammatillinen tuki asumisyksikössä

Luokka 5 Lyhytaikainen huolenpito

Valitse päivämäärä

Sisällys

1 Palvelukuvauksen tarkoitus	4
2 Hankinnan tausta	4
3 Hankinnan kohde ja osat	4
4 Palveluiden keskeinen sisältö ja tavoitteet	5
4.1 Luokka 1 Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa	6
4.2 Luokka 2 Asumisen tuki asuntoryhmässä	7
4.3 Luokka 3 Asumisen tuki omassa asunnossa	7
4.4 Luokka 4 Vaativa moniammatillinen tuki asumisyksikössä	8
4.5 Luokka 5 Lyhytaikainen huolenpito	9
5 Yksilöllinen palveluntarve	10
5.1 Palvelutasot	10
6 Palvelun sisältö	17
7 Kutsujärjestelmä	18
8 Harrastus- ja virkistystoiminta sekä ulkoilu	18
9 Päivätoiminta	19
9.1 Vahvasti tuettu päivätoiminta	20
10 Asumisvalmennus	21
11 Saattohoito	22
12 Asumisen tuen suhde henkilökohtaiseen apuun ja erityisen osallisuuden tukeen	22
13 Asiakkaan terveydenhuolto ja kuntoutus	23
14 Lääkehoidon toteuttaminen	23
15 Apuvälineet ja hoitotarvikkeet	24
16 Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tukeminen	25
16.1 Itsemääräämisoikeus päivittäisissä toimissa	26
16.2 Perhe-elämä	26
17 Rajoitustoimenpiteet	27
18 Tuki eri elämäntilanteissa	28
19 Palvelutarpeen muutokset	30
20 Palvelun asiakaskohtainen suunnittelu ja tavoitteet	31
20.1 Asiakassuunnitelma ja palvelupäätös	31
20.2 Palvelujen toteuttamissuunnitelma ja arviointi	32

21 Monialainen yhteistyö.....	33
22 Palvelun päättymisen	34
23 Ryhmämuotoisen asumisen ja asumisryhmän tila- ja sijaintivaatimus	34
23.1 Asuntojen ja tilojen esteettömyys ja sijainti	34
23.2 Asumisryhmän asunnot ja tilat.....	35
23.3 Ryhmämuotoisen asumisen asunnot ja tilat	35
24 Asiakasmaksut ja vuokra	36
24.1 Vuokran periminen	36
24.2 Asiakkaan elämismenojen kustannukset	37
24.3 Palveluntuottajan tarjoamat lisäpalvelut.....	37
24.4 Ylläpitomaksu	37
25 Ateriapalvelu	38
26 Palvelua toteuttava henkilöstö ja suhdeluku	40
26.1 Yleiset henkilöstöä koskevat ehdot.....	40
26.2 Henkilöstömitoitus	41
26.3 Palveluyksikön vastuuhenkilö	42
26.4 Hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö	42
27 Rekisteröintipäätös ja voimassa olevat suunnitelmat.....	45
28 Kirjaaminen ja raportointi.....	45
29 Alaikäisten asiakkaiden palvelut.....	46
30 Lasten, ikääntyneiden ja vammaisten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittäminen	47

1 Palvelukuvauksen tarkoitus

Tässä palvelukuvauksessa on määritelty tuotettavan palvelun sisältöä ja toteutusta sekä henkilöstön osaamista ja pätevyyttä koskevat ehdot.

Palvelukuvauksen ehdot muodostavat hankinnan kohteena olevan palvelun vähimmäisvaatimukset. Palveluntuottajan on noudatettava vähimmäisvaatimuksia tuottaessaan palvelua.

Kaikki palvelukuvauksen mukaiset tehtävät ja toiminnallisuudet, palveluntuottajan tarjoama laatu ja erityisosaamiset sisältyvät palvelun hintaan, ellei palvelukuvauksessa tai tarjouspyynnössä ole erikseen muuta mainittu.

Palvelukuvaus on sopimuksen liite.

2 Hankinnan tausta

Palvelun tilaajana on Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue (jatkossa Pohde tai tilaaja).

Tilaajan arvioitu vuosittainen tarve hankinnan kohteena oleville vammaisten asumisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon palveluille on noin 70 miljoonaa euroa vuodessa.

Tilaaja tuottaa hankinnan kohteena olevia palveluita myös omana toimintana.

Tilaaja ei sitoudu tiettyyn hankintamäärään. Hankintamäärät voivat muuttua asiakkaiden tarpeiden muuttuessa sekä järjestämistapojen ja niiden painopisteiden muuttuessa. Mahdollinen palvelurakenteiden muutos voi vaikuttaa sekä tarvittavan palvelun määrään että hankittavien palveluiden rakenteeseen.

3 Hankinnan kohde ja osat

Hankinnan kohteena ovat vammaispalvelulain (675/2023) tai sosiaalihuoltolain (1301/2014) perusteella järjestettävät asumisen tuki ja lyhytaikainen huolenpito.

Tilaaja hankki palvelua asiakkaille, joiden palveluntarve liittyy vamman tai sairauden aiheuttamaan pitkäaikaiseen fyysiseen, kognitiiviseen, psyykkiseen, sosiaaliseen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteeseen, joiden vuoksi he tarvitsevat välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä. Hankinnan tavoitteena on lisätä vaihtoehtoisia palveluja sekä mahdollisuuksia asiakkaiden yksilöllisten elämäntilanteiden huomioimiseen.

Vammaispalvelulaki (675/2023) liitelakeineen on tullut voimaan 1.1.2025 alkaen. Vammaispalvelulaki kumosi voimaantullessaan vanhan vammaispalvelulain (380/1987). Vammaispalvelulaissa on kolmen vuoden siirtymäsäännös (1.1.2025-31.12.2027).

Vammaispalvelulaki sisältää säännökset vammaisille henkilöille järjestettävistä sosiaali-huollon erityispalveluista. Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977; jatkossa kehitysvammalaki) on itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista sekä tahdosta riippumatonta erityishuoltoa koskevat säännökset.

Asumisen tuki voidaan tuottaa ryhmämuotoisessa asumisessa, asuntoryhmässä tai asiakkaan omaan asuntoon. Asiakkaan omalla asunnolla tarkoitetaan asiakkaan itsensä järjestämää vuokra- tai omistusasuntoa tai vastaavaa. Lyhytaikainen huolenpito voidaan tuottaa asuntoryhmässä tai ryhmämuotoisessa asumisessa. Perhehoito ei ole hankinnan kohteena.

Palveluihin ohjautuminen ja palveluiden sisältö perustuu tilaajan viranhaltijan yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa laadittuun palvelu- tai asiakassuunnitelmaan sekä asumisen tuen palvelupäätökseen.

Tämä palvelukuvaus koskee palveluntuottajarekisterin luokkia:

- Luokka 1 Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa
- Luokka 2 Asumisen tuki asuntoryhmässä
- Luokka 3 Asumisen tuki asiakkaan omassa asunnossa
- Luokka 4 Vaativa moniammatillinen tuki asumisyksikössä
- Luokka 5 Lyhytaikainen huolenpito

Palvelun osat yhdessä jatkossa myös ”palvelut”.

Palveluntuottaja voi tarjota lisäpalveluna luokissa 1, 2 ja 4 päivätoimintaa.

4 Palveluiden keskeinen sisältö ja tavoitteet

Palvelun tavoitteena on vastata asiakkaiden yksilöllisiin palvelujen ja tuen tarpeisiin. Kyseessä on pääsääntöisesti pitkäaikainen palvelu lukuun ottamatta lyhytaikaista huolenpitoa. Palvelu järjestetään asiakkaan palvelutarpeen ja edun mukaisesti huomioiden asiakkaan mielipide ja toiveet.

Palvelujen tavoitteena on vastata asiakkaan palvelutarpeiden mukaisesti asumiseen ja arkeen liittyvissä päivittäisissä toimissa ja asioinneissa. Palvelut sisältävät asiakkaan tarpeen ja palveluluokan mukaisen hoidon- ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, terveydenhuoltoa ja kuntoutusta edistävän toiminnan, ateria-

vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan.

Palveluntuottajan on tuettava asiakkaan merkityksellisiä ihmissuhteita, edistettävä asiakkaan mahdollisuutta osallistua yhteisön ja yhteiskunnan toimintaan sekä mahdollistettava hyvä elämänlaatu.

Palvelun tehtävänä on tukea asiakasta terveyden ylläpitämisessä ja edistää asiakkaan turvallisuuden tunnetta.

Asumisen tuen sisältö on kuvattu tarkemmin luvussa "Palvelun sisältö".

4.1 Luokka 1 Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa

Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa voidaan tuottaa esimerkiksi ryhmäkodissa, asumisyksikössä tai samassa kerrostalossa/pihapiirissä oleviin asuntoihin, jotka ovat palveluntuottajan hallinnoimien yhteistilojen välittömässä läheisyydessä.

Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa on tarkoitettu erityisesti niille asiakkaille, joilla monenlaista ohjauksen, tuen ja valvonnan tarvetta säännöllisesti ja toistuvasti sekä usein ennakoimattomasti.

Asiakkaan tarvitseman palvelukokonaisuuden tulee toimia joustavasti ja varmasti. Asiakkaiden avun tarve yöaikaan voi vaihdella. Asiakkaat voivat palvelutason mukaan tarvita välitöntä huolenpitoa ympärivuorokautisesti. Osa asiakkaista ei välttämättä kykene hälyttämään itse apua. Osalle asiakkaista riittää, että heillä on mahdollisuus saada apua yöaikaan soveltuvalla teknologisella yhteydenpitovälineellä.

Asiakkaan tarvitseman avun on toteuduttava palvelutason mukaan välittömästi tai lyhyellä varoitusaajalla. Asiakkaan palvelutarve edellyttää yleensä erityistä osaamista ja saat-taa edellyttää myös sairaanhoidollista osaamista.

Palvelu toteutetaan asiakkaan yksilöllisen suunnitelman ja palvelutason mukaisesti.

Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa sisältää lisäksi tämän palvelukuvauksen mukaisesti:

- ateriapalvelut
- sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa
- virkistys- ja harrastustoimintaa sekä ulkoilua
- terveydenhuollon ja kuntoutuksen tuen
- tarvittavan suunnittelun ja yhteistyön
- asumisvalmennusta
- saattohoidon palvelutason mukaan

- muut palvelukuvauksen mukaiset tehtävät

Lisäksi palveluntuottaja voi lisäpalveluna tarjota päivätoimintaa.

4.2 Luokka 2 Asumisen tuki asuntoryhmässä

Asumisen tuki asuntoryhmässä tuotetaan asiakkaan palveluntuottajalta tai muulta vuokranantajalta vuokraamaan asuntoon. Asunnot sijaitsevat lähietäisyydellä toisistaan, esimerkiksi samassa kerrostalossa tai useamman talon muodostamassa pihapiirissä. Palveluntuottajan hallinnoimien yhteistilojen, esimerkiksi tilat ruokailulle sekä virkistys- ja harrastustoiminnalle, tulee sijaita asuntojen välittömässä läheisyydessä.

Asumisen tuki asuntoryhmässä sopii esimerkiksi asiakkaille, joiden avuntarve, avun määrä ja toteuttamisaika on pääasiallisesti säännöllistä ja ennakoitavaa.

Säännölliset avustusajat voivat perustua asiakkaan viikkosuunnitelmaan. Asiakkaalla voi olla tämän lisäksi tarve ennalta suunnittelelmiin tai hälytykseen perustuviin käynteihin. Asiakkaan käytössä voi olla teknologisia yhteydenpitovälineitä, joiden avulla asiakas on yhteydessä palveluntuottajan työntekijään.

Palvelu toteutetaan asiakkaan yksilöllisen suunnitelman ja palvelutason mukaisesti.

Asumisen tuki asuntoryhmässä sisältää lisäksi tämän palvelukuvauksen mukaisesti:

- ateriapalvelut
- sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa
- virkistys- ja harrastustoimintaa sekä ulkoilua
- terveydenhuollon ja kuntoutuksen tuen
- tarvittavan suunnittelun ja yhteistyön
- asumisvalmennusta ja saattohoidon palvelutason mukaan
- muut palvelukuvauksen mukaiset tehtävät

Lisäksi palveluntuottaja voi lisäpalveluna tarjota päivätoimintaa.

4.3 Luokka 3 Asumisen tuki omassa asunnossa

Asumisen tuki asiakkaan omaan asuntoon tuotetaan asiakkaan omistamaan tai vuokraamaan asuntoon. Asumisen tuki omaan asuntoon sopii esimerkiksi asiakkaille, joiden avuntarve, avun määrä ja toteuttamisaika on pääasiallisesti säännöllistä ja ennakoitavaa.

Säännölliset avustussajat perustuvat asiakkaan kanssa laadittuun viikkosuunnitelmaan. Asiakkaalla voi olla tämän lisäksi tarve ennalta suunnittelemattomiin tai hälytykseen perustuviin käynteihin. Asiakkaan käytössä voi olla teknologisia yhteydenpitovälineitä, joiden avulla asiakas on yhteydessä palveluntuottajan työntekijään.

Asiakkaan omaan asuntoon annettavan palvelun sisältö on sama kuin muissa asumisen muodoissa, mutta omaan asuntoon annettava asumisen tuki sisältää vähintään yhden (1) suunnitellun käyntikerran viikossa ja enintään kuusi (6) suunniteltua käyntiä vuorokaudessa asiakkaan luona.

Palvelu toteutetaan asiakkaan yksilöllisen suunnitelman ja palvelutason mukaisesti.

Asumisen tuki omaan asuntoon sisältää lisäksi tämän palvelukuvauksen mukaisesti:

- terveydenhuollon ja kuntoutuksen tuen
- tarvittavan suunnittelun ja yhteistyön
- muut palvelukuvauksen mukaiset tehtävät

4.4 Luokka 4 Vaativa moniammatillinen tuki asumisyksikössä

Vaativa moniammatillinen tuki asumisyksikössä on tarkoitettu henkilöille, joilla on moniammatillisen tuen tarve. Tuen tarve voi olla poikkeuksellisen suuri, joka voi johtua kehitysvamman tai vamman lisäksi esimerkiksi haasteista tunnesäätelyssä, kommunikoinnissa, käyttäytymisessä tai vuorovaikutuksessa.

Palveluntuottaja vastaa siitä, että asumisyksiköllä on käytettävissään sellainen lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus, jota tarvitaan vaativan moniammatillisen tuen toteuttamista ja seurantaan varten.

Asumisen tuen asiakkaat ovat vaativan huolenpidon tarpeessa ympärivuorokautisesti. Asiakkaiden tarve yöaikaan voi vaihdella. Asiakkaat voivat palvelutason mukaan tarvita välitöntä huolenpitoa ympärivuorokautisesti tai mahdollisuus pyytää/saada apua yöaikaan soveltuvalla teknologisella yhteydenpitovälineellä riittää.

Asiakkaan tarvitseman avun on toteuduttava palvelutason mukaan välittömästi tai lyhyellä varoitusaajalla. Asiakkaan palvelutarve edellyttää yleensä erityistä osaamista ja saat-taa edellyttää myös sairaanhoidollista osaamista.

Erityishuoltolain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää vain tässä luokassa ja kohdistaa vain erityishuollossa olevaan henkilöön.

Palvelu toteutetaan asiakkaan yksilöllisen suunnitelman ja palvelutason mukaisesti.

Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa sisältää lisäksi tämän palvelukuvauksen mukaisesti:

- ateriapalvelut
- sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa
- virkistys- ja harrastustoimintaa sekä ulkoilua
- terveydenhuollon ja kuntoutuksen tuen
- tarvittavan suunnittelun ja yhteistyön
- asumisvalmennusta
- saattohoidon palvelutason mukaan
- muut palvelukuvauksen mukaiset tehtävät

Lisäksi palveluntuottaja voi lisäpalveluna tarjota päivätoimintaa.

4.5 Luokka 5 Lyhytaikainen huolenpito

Lyhytaikaisella huolenpidolla tarkoitetaan asiakkaan hoitamista esimerkiksi omaishoitajan tai perhehoitajan vapaiden aikana tai muutoin asiakkaan tarpeen mukaan. Lyhytaikainen huolenpito voidaan toteuttaa ryhmämuotoisessa asumisessa ja asuntoryhmässä.

Lyhytaikainen huolenpito on tarkoitettu asiakkaille, joiden palveluntarve on toistuvaa ja ympärivuorokautista. Lyhytaikaista huolenpitoa toteutettaessa henkilökunta on läsnä ympärivuorokautisesti ja asiakkaalla on oikeus saada apua välittömästi vuorokauden aikana aikoina.

Asiakkaan lyhytaikaisen huolenpidon jaksot määritellään asiakassuunnitelmassa asiakkaan tarpeiden mukaisesti.

Jos asiakas sairastuu lyhytaikaishoidon aikana esimerkiksi infektio-oireisiin, lyhytaikaishoitajakso ei katkea, vaan palveluntuottaja huolehtii asiakkaan terveydenhuollon toteuttamisesta tämän palvelukuvauksen mukaisesti. Mahdollisessa epidemiatilanteessa hyvinvointialueen infektioyksikkö ohjeistaa mahdolliset toimintakäytäntöjen muutokset.

Palveluntuottajan on varauduttava, että akuutissa tilanteessa voi tulla tarve tehostetulle siivoukselle ja suojainten käytölle, jos asiakasta ei välittömästi infektio-oireiden seurauksena voida ohjata kotiin.

Lyhytaikainen huolenpito sisältää lisäksi tämän palvelukuvauksen mukaisesti:

- virkistys- ja harrastustoiminnan sekä ulkoilun järjestämisen
- ateriapalvelut
- terveydenhuollon ja kuntoutuksen tuen hoitajaksojen aikana
- tarvittavan suunnittelun ja yhteistyön

- muut palvelukuvauksen mukaiset tehtävät

5 Yksilöllinen palvelutarve

Tarkoituksena on toteuttaa palvelu, joka vastaa asiakkaan elämäntilanteeseen, tavoitteisiin ja tarpeisiin. Asiakkaan yksilöllinen palvelutarve, määrä ja muoto voivat vaihdella asiakkaan elämäntilanteen mukaisesti ja jopa päivittäin. Palvelun toteuttamisessa on huomioitava asiakkaiden yksikölliset ja vaihtelevat tarpeet.

5.1 Palvelutasot

Palvelu on porrastettu kahdeksaan palvelutasoon. Kaikissa palvelutasoissa palveluun kuuluvat kaikki palvelukuvauksen mukaiset tehtävät, ellei palvelukuvauksessa erikseen mainita toisin. Palvelutason perusteena on asiakkaan keskimääräinen, pitkäaikainen hoivan, tuen ja ohjauksen tarve. Asiakkaan palvelutaso määritellään asiakkaan asiakas-suunnitelmassa ja asumisen suunnitelmassa. Tilaaja ja palveluntuottaja sopivat asiakkaan palvelutason asiakkaan palvelun alkaessa. Palvelutasot muodostavat palvelun hinnoittelun perustan.

Palvelutasot ovat seuraavat:

- Palvelutaso 1 Tuntiperusteinen tuetun asumisen tuki
- Palvelutaso 2 Tuettun asumisen tuki 0,20–0,29
- Palvelutaso 3 Asumisen tuki yhteisöllisen asumisen palveluna (ei-yövalvottu asumisen tuki) 0,30–0,49
- Palvelutaso 4 Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (perustuki) 0,50–0,69
- Palvelutaso 5 Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (vahvennettu tuki) 0,70–0,89
- Palvelutaso 6 Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (vahva tuki) 0,90–1,09
- Palvelutaso 7 Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (erittäin vahva tuki) 1,10–1,39
- Palvelutaso 8 Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (vaativa tuki) 1,40–1,59
- Määräaikainen lisämaksu mitoituksen perusteella:
 - enintään 2,0

Palvelutasojen sanalliset kuvaukset sisältävät tyypillisiä asiakkaan palvelutarpeita ja palvelun sisältöjä. Kuvaukset eivät ole tyhjentyviä, vaan asiakkailla voi olla tarpeita, jotka

eivät ilmene kuvauksista. Vaativampien palvelutasojen kuvaukset sisältävät aiempien palvelutasojen sisällöt.

Palvelutason mukainen käynti-/tuntimäärä alimmissa palvelutasoissa sekä henkilöstömitoitus palvelutasoissa 2-8 ei muodosta asiakkaan jaksokohtaista asumispalvelun määrää, vaan palveluntuottajan on huomioitava palvelun joustava luonne ja varauduttava palveluntarpeen lyhytaikaiseen vaihteluun. Palvelutarpeen muutoksissa noudatetaan kohdan 19. mukaista menettelyä.

Palvelutaso 1 – Tuntiperusteinen tuetun asumisen tuki

Asiakasprofiili

- Tarvitsee tukea, hoitoa ja ohjausta itsenäisen asumisen toteutumiseksi.
- Ei yöaikaista avuntarvetta.
- Voi olla kognitiivisia haasteita tai puutteita aloitekyvyssä.
- Voi olla somaattisia tai psyykkisiä sairauksia tai päihdeongelmia, jotka on huomioitava palvelua toteutettaessa.
- Kykenee käyttämään teknologisia apuvälineitä tai hälyttämään apua sovitulla tavalla.

Palvelua tuotettaessa huomioitavaa

- Palveluun liittyviä päivittäisiä toimia ovat esimerkiksi siivous- ja pyykinhuollossa sekä ruokahuollossa ohjaaminen, lääkehoidossa ohjaaminen, talousasioissa ohjaaminen, pienet terveydenhuollon hoidolliset tehtävät, terveydentilan seuranta ja henkilökohtaisessa hygieniassa ohjaaminen.
- Palvelussa harjoitellaan itsenäisen elämän taitoja ja kehitetään valmiuksia. Lisäksi hyödynnetään asiakkaalle aikaisemmin kertyneitä taitoja, valmiuksia ja toimintamalleja.
- Asiakasta tuetaan sosiaalisissa suhteissa ja osallisuudessa.
- Asiakasta tuetaan säännöllisillä ja sovituilla ohjauskäynneillä, jotka tapahtuvat joko asiakkaan kotona tai kodin ulkopuolella. Ennakoimattomissa tilanteissa voi myös tulla tarve yksittäisille kiireellisille käynneille.
- Tilanteissa, joissa asiakkaalla on enemmän kuin yksi sovittu käynti viikossa, voidaan tilaajan kanssa sovittaessa yksi käynneistä toteuttaa etäyhteyden avulla, jos se on asiakkaan tarpeet huomioiden toimiva ratkaisu. Etäyhteydellä toteutettavan käynnin tulee olla suunniteltu ja kirjattuna asiakkaan asiakassuunnitelmaan.
- Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus ottaa palveluntuottajaan yhteyttä puhelimitse tai teknologisilla apuvälineillä, esimerkiksi kuvayhteydellä.

Mitoitus / asiakkaan aktiivinen palveluaika

- 1–3 käyntiä viikossa.
- 1–3 tuntia käynti, kuitenkin alle 6 tuntia viikossa.
- Käynnit ja yhteydenotot ma–pe klo 8–18 asiakkaan tarpeen mukaan.
- Laskutus käyntien perusteella.

Palvelutaso 2 – Tuetun asumisen tuki

Asiakasprofiili

- Sama kuin palvelutasossa 1.

Palvelua tuotettaessa huomioitavaa

- Sosiaalisia suhteita ja osallisuutta tuetaan, jonka voi toteuttaa myös ryhmätöimintana
- Asiakkaalle mahdollistetaan osallistuminen asumispalveluun sisältyvään harrastus- ja virkistystoimintaan sekä ulkoiluun.

Mitoitus

- Vähintään 4 käyntiä viikossa.
- Henkilöstömitoitus 0,20–0,29 työntekijää asiakasta kohden.
- Henkilökunta tavoitettavissa ja käytettävissä päivittäin klo 7–20 välillä, vähintään 8 tunnin ajan asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

Palvelutaso 3 – Asumisen tuki yhteisöllisen asumisen palveluna (ei-yövalvottu asumisen tuki)

Asiakasprofiili

- Selviytyy pääsääntöisesti itsenäisesti elämän- ja arjen toiminnoistaan.
- Tarvitsee henkilökunnalta ohjausta, tukea, hoitoa, apua tai valvontaa useita kertoja päivittäin.
- Ei ole säännöllistä yöllistä tuen tarvetta, vaan asiakkaalle riittää palveluntuottajan järjestämä yöaikainen yhteydenotto- tai hälytysmahdollisuus.
- Kykenee henkilökunnan ohjaamana ja/tai avustamana selviytymään arkielämän toimista ja osallistumaan sosiaaliseen elämään.
- Voi olla kognitiivisia haasteita tai puutetta aloitekyvyssä.
- Voi olla huolenpitoa vaativia somaattisia sairauksia, toistuvaa psyykkisen tuen tarvetta, neuropsykiatrisia haasteita tai päihdeongelma.
- Voi olla vammaan liittyviä kommunikoinnin, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai käyttäytymisen haasteita.

- Voi olla vammasta tai sairaudesta johtuva avun tarve siirtymisissä ja liikkumisessa.
- Voi olla käytössä erilaisia apuvälineitä.
- Kykenee käyttämään teknologisia apuvälineitä tai hälyttämään apua ennalta sovitun ja opastetun käytännön mukaisesti.

Palvelua tuotettaessa huomioitavaa

- Kun henkilökunta ei ole paikalla, on palveluntuottajan järjestettävä kaikkina vuorokauden aikoina yhteydenottomahdollisuus puhelimitse, videoyhteydellä, hälytysjärjestelmän avulla tai muulla asiakkaalle soveltuvalla tavalla.

Mitoitus

- Henkilökunta on paikalla asiakkaiden tarpeiden mukaan vähintään 12 tuntia päivittäin klo 7–22 välisenä aikana.
- Henkilöstömitoitus on 0,30–0,49 työntekijää asiakasta kohden.

Palvelutaso 4 – Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (perustuki)

Asiakasprofiili

- On säännöllinen yöaikainen avun tai valvonnan tarve.
- Tarvitsee toistuvasti ohjausta, avustamista, hoitoa, tukea tai arjen strukturointia osassa arkielämän toimintoja, mutta joistakin toiminnoista selviää itsenäisesti.
- Avustaminen voi edellyttää joissakin toiminnoissa kahta työntekijää, esimerkiksi siirtymätilanteissa.
- Voi olla sairaanhoidollisia tarpeita ja asiakkaan hoitotasapaino tai lääkehoito voi olla tilapäisesti epätasapainossa.
- Voi olla sellaisia mielenterveyden sekä psykososiaalisen tai neuropsykiatrisen tuen tarpeita, jotka edellyttävät henkilökunnan erityisosaamista.
- Voi olla ajoittain vaikeuksia sietää ohjattuna olemista, haasteita impulssikontrolissa ja puutteellinen vaarantaju.
- Voi olla ajoittainen yksilöllisen lähiohjauksen ja -valvonnan tarve.
- Palvelussa voidaan joutua turvautumaan erityishuollon rajoitustoimenpiteisiin.

Palvelua tuotettaessa huomioitavaa

- Henkilökunnan tulee olla välittömästi asiakkaan tavoitettavissa.
- Jos asiakas ei kykene käyttämään kutsujärjestelmää, on tämä huomioitu asiakkaan palvelun järjestelyissä.

- Palvelussa korostuu ennakollisten, rajoitustoimia ehkäisevien toimien suunnittelu ja toteutus.

Mitoitus

- Henkilöstömitoitus on 0,50–0,69 työntekijää asiakasta kohden.
- Yli 65-vuotiaiden kohdalla noudatetaan vähintään lainsäädännön mukaista mitoitusta.

Palvelutaso 5 - Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (vahvennettu tuki)

Asiakasprofiili

- On säännöllinen yöaikainen avun tai valvonnan tarve, joka voi olla ajoittain runsasta.
- Tarvitsee toistuvasti ohjausta, avustamista, hoitoa, tukea tai arjen strukturointia lähes kaikissa arkielämän toiminnoissa, mutta selviää osittain itsenäisesti joistakin elämäntoiminnoista.
- Tuen, ohjauksen, hoidon ja avun tarve on runsasta.
- Avustaminen voi edellyttää kahta työntekijää.
- Voi olla sairaanhoidollisia tarpeita ja asiakkaan hoitotasapaino tai lääkehoito voivat olla toistuvasti epätasapainossa.
- Voi olla vaikeuksia sietää ohjattuna olemista, haasteita impulssikontrollissa ja puutteellinen vaarantaju.
- Voi olla yksilöllisen lähiohjauksen ja -valvonnan tarve.
- Palvelussa voidaan joutua turvautumaan erityishuollon rajoitustoimenpiteisiin.
- Ennakoimaton ja haastava toiminta voi vaatia toimintaympäristöön tehtäviä muutoksia yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Mitoitus

- Henkilöstömitoitus 0,70–0,89 työntekijää asiakasta kohden.

Palvelutaso (6) - Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (vahva tuki)

Asiakasprofiili

- Tarvitsee yöaikaan tukea usein tai runsaasti.
- Tarvitsee ohjausta, avustamista, hoitoa tai arjen strukturointia kokoaikaisesti lähes kaikissa toiminnoissa kaikkina vuorokauden aikoina.
- Tuen, ohjauksen, hoidon ja avun tarve on sitovaa ja runsasta.

- Tarvitsee säännöllisesti suunniteltuihin, päivittäisiin toimiin kahden työntekijän apua.
- Voi olla useita vaikea-asteisia vammoja ja -sairauksia, jotka vaativat jatkuvaa seuranta- tai hoitotoimenpiteitä.
- Haasteellinen käyttäytyminen on toistuvaa tai ennakoimatonta, esimerkiksi
 - Sosiaalisten tilanteiden hallitsemisen taidoissa voi olla vakavia puutteita.
 - Haasteet impulssikontrollissa ja kommunikaatiossa vaikuttavat asiakkaan tunne-elämään ja käyttäytymiseen.
- Toistuva yksilöllisen lähiohjauksen ja -valvonnan tarve.
- Palvelussa joudutaan tyypillisesti turvautumaan erityishuollon rajoitustoimenpiteisiin.
- Ennakoimattoman ja haastavan käytöksen sekä toiminnan vuoksi voidaan tyypillisesti joutua tekemään toimintaympäristön muutoksia.

Mitoitus

- Henkilöstömitoitus 0,90–1,09 työntekijää asiakasta kohden.

Palvelutaso 7 Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (erittäin vahva tuki)

Asiakasprofiili

- Tarvitsee yöaikaan tukea erityisen paljon.
- Auttamisessa voidaan tarvita säännöllisesti kahta työntekijää myös ajallisesti pitkäkestoissa tilanteissa ympäri vuorokauden.
- Tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa, valvontaa, yksilöllistä lähiohjausta, tukea sekä vahvaa arjen strukturointia jatkuvasti kaikissa toiminnoissa.
- Tuen, ohjauksen, hoidon ja avun tarve on erittäin sitovaa ja runsasta.
- Haastava ennakoimaton toiminta voi kohdistua itseensä, muihin henkilöihin sekä ympäristöön siten, että asiakkaan oma tai toisten terveys vaarantuu vakavasti tai voi aiheuttaa omaisuusvahinkoja.
- Ennakoimattoman ja haastavan käytöksen sekä toiminnan vuoksi joudutaan tekemään toimintaympäristön muutoksia.

Palvelua tuotettaessa huomioitavaa

- Yksilöllisen lähiohjauksen ja -valvonnan ohessa järjestetään jatkuva muun tiimin tuki ja lisäapu.

Mitoitus

- Henkilöstömitoitus on 1,10–1,39 työntekijää asiakasta kohden.

Palvelutaso 8 – Asumisen tuki ympärivuorokautisena palveluna (vaativa tuki)

Asiakasprofiili

- Useita vaikea-asteisia vammoja ja -sairauksia, jotka vaativat jatkuvaa, välitöntä seurantaa ja hoitotoimenpiteitä.
- Aiheuttaa vaaraa muille asiakkaille ja/tai yksintyöskentely asiakkaan kanssa ei ole ennakoiduista toimenpiteistä huolimatta asiakkaalle, muille asiakkaille eikä työntekijälle turvallista.
- Palveluun sisältyy asiakkaan mahdollinen saattohoito (ei erillistä saattohoitomaksua).

Palvelua tuotettaessa huomioitavaa

- Erittäin vahvan tuen palvelulla lisätään asiakkaalle annettavaa tukea.
- Palveluntuottajan on osoitettava aikaisemmin tehdyt toimet asiakkaan saaman tuen vahventamiseksi asiakkaan vastuuntyöntekijälle.
- Palveluntuottajan tulee esittää kirjallinen suunnitelma, millä tavoin aiemman palvelutason lisäksi myönnetty lisäresurssi turvaa asiakkaan hoidontarpeen.

Mitoitus

- Henkilöstömitoitus 1,40–1,70 työntekijää asiakasta kohden.
- Palvelu myönnetään määräaikaisena, enintään 6 kuukauden jaksoissa.

Määräaikainen lisämaksu poikkeuksellisen vaativissa asiakastilanteissa

- Asiakkaan palvelutarpeen mukainen henkilöstömitoitus määritellään asiakaskohteisesti.
- Palveluntuottajan on kyettävä selkeästi ja kirjallisesti esittämään asiakkaan palveluntarve, joka ylittää palvelutason 8 sisällön sekä miten lisäresurssi vastaa asiakkaan tarpeisiin.
- Henkilöstömitoitus voi olla enimmillään 2,0.
- Hinnoittelu perustuu määritellyyn henkilöstömitoitukseen.
- Vuorokausihintaa voidaan nostaa määräaikaisesti portaittain 40 euroa/0,1 mitoitustunsto.

6 Palvelun sisältö

Palvelun tarkoituksena on vastata asiakkaiden yksilöllisiin asumisen, palvelujen ja tuen tarpeisiin tarkemmin asiakkaan asiakassuunnitelmassa määriteltävällä tavalla. Tavoitteena on asiakkaan itsenäisen elämän tukeminen ja mahdollistaminen sekä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen. Keskeistä on palveluiden sopivuus, riittävyys, palvelukokonaisuuden saumattomuus ja asiakaslähtöisyys. Palvelussa huomioidaan vuodenaikojen ja juhlapyhien mukaiset teemat asiakkaiden kanssa sovittavalla tavalla.

Palvelun toteuttamisessa keskeinen lähtökohta ovat asiakkaan omat voimavarat, mielihäpe ja tarpeet. Asiakas ei aina itse osaa kertoa, mihin tarvitsee tukea ja apua, tällöin hän tarvitsee vuorovaikutuksellista tukea esimerkiksi puhetta tukevilla ja korvaavilla kommunikaatiomenetelmillä, selkeällä päivästruktuurilla ja viestinnällä. Lisäksi asiakkaat voivat tarvita apua asioidensa hoitamisessa sekä kommunikoinnin tukemisessa myös teknisten välineiden käytössä.

Palvelun tavoitteena on tukea asiakasta selviytymään arjen hallinnassa hänen omia voimavarojaan hyödyntäen. Palvelu on asiakasta kuntouttavaa, motivoivaa ja tavoitteellista. Arjen taitojen harjoittelu ja ylläpitäminen sekä asiakkaan kyvyille sopivat vastuut ja työtehtävät lisäävät tunnetta oman elämän hallinnasta. Sosiaaliset verkostot ovat tärkeä voimavara ja palveluissa tuetaan asiakkaan osallistumista yhteisiin aktiviteetteihin sekä tuetaan asiakkaalle tärkeiden ihmissuhteiden ylläpitoa.

Palvelukokonaisuuden tulee sisältää asiakkaan tarpeeseen perustuvat, yksilöllisesti suunnitellut palvelut ja tukitoimet. Palvelujen tarkoituksena on vastata asiakkaan tarpeisiin liittyvissä päivittäisissä toiminnoissa, asioinnissa sekä muissa toiminnoissa.

Palveluun kuuluu asiakkaan avustaminen liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa, asunnon siivouksessa, pyykkihuollossa ja vastaavissa asiakkaan arkeen ja elämään liittyvissä asioissa asiakkaan palveluntarpeen mukaisesti. Palveluntuottajan tulee mahdollistaa asiakkaille saunominen vähintään kerran viikossa asiakkaan toiveiden mukaisesti, mikäli sauna on käytettävissä.

Palveluntuottajan tulee avustaa tarvittaessa esimerkiksi elintarvikkeiden ja muiden päivittäisessä elämässä tarvittavien perustarvikkeiden, kuten hygieniatuotteiden, pesuaineiden, vaatteiden ja vastaavien hankkimisessa joko asiakkaan kanssa tai asiakkaan toiveiden mukaisesti.

Mikäli asiakkaalla on lemmikkieläimiä, tulee palveluntuottajan ottaa tämä huomioon asiakkaan avustamisessa kodin sisäpuolella, mutta lemmikkieläinten ulkoilutus ei kuulu palveluntuottajan tehtäviin.

Asumisen tuen (luokkien 1, 2, 4 palvelutasot 4-8) piirissä olevien asiakkaiden tarvitsema asuntojen perusteellisempi vuosisiivous kuuluu asumisen tukeen.

7 Kutsujärjestelmä

Palveluntuottaja hankkii, ylläpitää ja huoltaa kutsujärjestelmän asiakkaille, jos asiakkaan palvelutarve edellyttää järjestelmän käyttämistä. Kutsujärjestelmän avulla henkilökunta tulee tavoittaa helposti ja turvallisesti kaikkina vuorokauden aikoina. Kutsujärjestelmän tulee olla sellainen, että asiakas voi käyttää sitä vammastaan tai sairaudestaan riippumatta omatoimisesti sekä kotona että asuinrakennuksen yhteistiloissa. Kutsujärjestelmän on tarvittaessa oltava yksilöllinen, jos asiakas ei voi käyttää yleisesti käytössä olevaa kutsujärjestelmää. Asiakkaalla on oltava mahdollisuus saada vastavuoroinen puhe-yhteys henkilökuntaan kutsujärjestelmän avulla.

Kiireellinen avustaminen on toteutettava välittömästi ja palvelutasosta riippumatta apua on saatava niin pian kuin se käytännössä on mahdollista muiden asiakkaiden turvallisuutta vaarantamatta. Kiireellistä avustamista on esimerkiksi avustaminen wc-käynneillä, putoamisvaara, kaatuminen tai vastaava, jotka hoidetaan välittömästi. Kotiin annettavassa palvelussa asiakkaan luo on kiireellisissä tapauksissa lähdettävä viipymättä. Häätätapauksissa palveluntuottaja ottaa yhteyden hätäkeskukseen tai sosiaali- ja kriisipäivystykseen.

Palveluntuottaja seuraa kutsujärjestelmän toimivuutta ja toimintavarmuutta sekä asiakkaiden tekemiin kutsuihin vastaamista ja vasteaikoja omavalvonnan keinoin. Tilaajan pyynnöstä on toimitettava erillinen selvitys.

8 Harrastus- ja virkistystoiminta sekä ulkoilu

Asumisen tuen palveluun sisältyy kaikissa hankinnan luokissa lukuun ottamatta *luokan 3 Asumisen tuki asiakkaan omassa asunnossa vapaa-aikana järjestettävä harrastus- ja virkistystoiminta sekä lisäksi ulkoilu*.

Harrastus- ja virkistystoiminnan tulee olla säännöllistä, monipuolista, vaihtelevaa ja asiakkaiden tarpeisiin vastaavaa. Toiminnan tulee perustua asiakkaiden toteuttamissuunnitelmaan. Sitä on järjestettävä jokaisen asiakkaan saataville vähintään neljä (4) tuntia viikossa asiakkaalle sopivina aikoina. Lähtökohtana on, että toimintaa on pystyttävä järjestämään kaikkina viikonpäivinä, myös viikonloppuisin ja ilta-aikana.

Palvelutaso 1 ei sisällä harrastus- ja virkistystoimintaa.

Palvelutasossa 2 harrastus- ja virkistystoiminta sekä ulkoilu sisältyy ohjaustoimintaan asiakkaan palvelutarve huomioiden, mutta ilman neljän viikkotunnin vaatimusta.

Palvelutasolla 3 harrastus- ja virkistystoiminta on osa sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.

Harrastus- ja virkistystoiminnan tavoitteena on tukea asiakkaan elämänhallintaa ja -laadua, sosiaalista osallisuutta, henkilökohtaisia ihmissuhteita sekä lisätä asiakkaan mahdollisuutta löytää uusia harrastuksia ja viettää vapaa-aikaa haluamallaan tavalla. Harrastus- ja virkistystoimintaa suunniteltaessa otetaan huomioon asiakkaan vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet ja huomioidaan asiakkaan mahdollisuus erilaisten taitojen ylläpitämiseen. Harrastus- ja virkistystoiminta voi olla myös yksikön ulkopuolella tapahtuvaa liikuntaa, ulkoilua, luontoretkeä, tapahtumissa käyntejä esimerkiksi elokuva-, teatteri- ja kirjastokäyntejä sekä kuntosali- ja uimahallikäyntejä.

Harrastus- ja virkistystoiminta järjestetään asiakkaan palvelutarpeeseen perustuen joko yksilöllisesti ja/tai yhteisöllisesti. Yhteisöllisen virkistystoiminnan merkitys on osallistumisessa, yhteisessä tekemisessä ja sen kautta toteutuvassa vuorovaikutuksessa, oppimisessa ja kasvussa. Jos asiakas ei pysty osallistumaan lainkaan yhteisöllisesti järjestettyyn virkistystoimintaan, tulee virkistystoiminta kokonaisuudessaan järjestää asiakkaalle yksilöllisesti. Yksilöllisesti toteutettavassa ohjauksessa voidaan huomioida asiakkaan erityisiä toiveita sekä haasteita paremmin ja ohjauksessa korostuu yksilöllinen vuorovaikutus.

Asiakkailla tulee mahdollistaa turvallinen ulkoilu useita kertoja viikossa asiakkaan toiveiden mukaisesti. Harrastus- ja virkistystoiminta ei voi olla ainoastaan ulkoilua.

Harrastus- ja virkistystoimintaan on nimettävä vastuuhenkilö ja laadittava toiminnan järjestämistä koskeva palveluyksikkökohtainen suunnitelma. Suunnitelman tulee sisältää harrastus- ja virkistystoiminnan vuosisuunnitelma sekä yksikkökohtainen viikko- tai kuukausisuunnitelma, johon on kirjattu suunniteltu toiminta eri viikonpäiville. Suunnitelman tulee olla yksikössä nähtävillä ja asiakkailla tiedossa. Asiakkaiden toteuttamissuunnitelmiin merkitään asiakkaita kiinnostava harrastus- ja virkistystoiminta sekä mahdolliset yksilölliset ohjaus- ja harrasteajat.

Tilaaja voi antaa tarkempia ohjeita harrastus- ja virkistystoiminnan järjestämiseksi ja raportoimiseksi.

9 Päivätoiminta

Palveluntuottaja voi tarjota lisäpalveluna päivätoimintaa tai vahvasti tuettua päivätoimintaa. Tilaajalla on mahdollista myöntää palvelua myös niille asiakkaille, jotka eivät ole palveluntuottajan asumispalveluissa.

Päivätoiminta on kodin ulkopuolella järjestettävää mielekästä ja asiakasta motivoivaa toimintaa, jonka tavoitteena on asiakkaan osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistuminen ja sitä kautta mahdollisimman itsenäinen selviytyminen arjen toiminnoissa. Päivätoiminta voi sisältää esimerkiksi keskusteluja, musiikkia, kädentaitoja, retkiä, arkielämän taitoja vahvistavia tehtäviä, pelejä ja liikuntaa sekä aistivirikkeitä ja aistiharjoituksia. Päivätoiminnassa asiakkaalla on mahdollisuus harjoitella myös opintojen ja työllistymisen

edellyttämiä taitoja. Päivätoiminnan puitteissa asiakas voi esimerkiksi käydä tutustumassa erilaisiin harrastuksiin ja löytää sitä kautta uutta sisältöä elämäänsä.

Päivätoiminta perustuu viranhaltijan päätökseen. Päivätoiminnan määrä arvioidaan asiakaskohtaisesti ja kirjataan asiakkaan asiakassuunnitelmaan sekä palvelupäätökseen.

Päivätoimintaa tulee olla tarjolla viitenä päivänä viikossa kestoltaan 2-6 tuntia päivässä asiakkaan tarpeen mukaisesti. Päivätoiminta voi olla osapäiväistä enintään kolme tuntia päivässä tai kokopäiväistä yli kolme tuntia päivässä asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja toimintakyvyn mukaan.

Päivätoimintaan osallistuvilla asiakkailla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa päivätoiminnan sisältöön esittämällä toiveita ja antamalla palautetta. Päivätoiminnan ohjaajat suunnittelevat yhdessä asiakkaiden kanssa toiminnalle tarkemmat yhteiset tavoitteet. Säännöllisesti päivätoiminnassa käyvien asiakkaiden kanssa suunnitellaan lisäksi yksilölliset, asiakaskohtaiset tavoitteet, jotka kirjataan palvelujen toteuttamissuunnitelmaan. Päivätoiminnan yksilölliset tavoitteet voivat liittyä esimerkiksi jonkin yksittäisen tehtävän tai toiminnan harjoitteluun tai taitojen syventämiseen.

Päivätoiminta tulee järjestää asumispalvelusta erillisessä tilassa tai rakennuksessa. Päivätoiminnan hinta sisältää kaikki päivätoiminnan järjestämiseen liittyvät kustannukset. Päivätoiminnan kuljetukset eivät sisälly palveluun. Jos asiakas tarvitsee kuljetuksen päivätoimintaan, tilaaja arvioi ja tarpeen mukaan myöntää asiakkaalle liikkumisen tuen palvelun voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Palveluntuottajalla on oltava päivätoimintaa varten asumisen tuen tai asumispalvelun hoitohenkilökunnan mitoituksen ulkopuolinen henkilöstöresurssi.

9.1 Vahvasti tuettu päivätoiminta

Palveluntuottaja voi tarjota vahvasti tuettua päivätoimintaa erityisen tuen tarpeessa oleville asiakkaille. Tällöin asiakkaalla voi olla haastavaa käyttäytymistä ja ryhmässä toimiminen voi toteutua vain osittain. Asiakas voi tarvita rauhallista omaa tilaa päivätoiminnan aikana. Vahvasti tuetun päivätoiminnan asiakkaalla on suurempi tarve yksilölliseen ohjaukseen kuin perusmuotoisessa päivätoiminnassa. Vahvasti tuettu päivätoiminta voi toteutua osa- tai kokopäiväisesti.

Ennen vahvasti tuetun päivätoiminnan myöntämistä selvitetään, voidaanko asiakkaan osallistumista tukea perusmuotoisen päivätoiminnan mukautuksilla, kuten: apuvälineillä, toiminnan mukauttamisella, ryhmäkoon muutoksilla, tilajärjestelyillä, päivätoimintapäivän pituuden muokkauksella. Mukautuksia suunnitellaan yhteistyössä asiakkaan, läheisten, asumisyksikön henkilöstön, päivätoiminnan ohjaajien ja viranhaltijan kanssa. Tilaaja voi pyytää palveluntuottajalta perustellun arvion vahvasti tuetun päivätoiminnan tarpeesta.

10 Asumisvalmennus

Asumisen tuki ryhmämuotoisessa asumisessa ja asuntoryhmässä sekä vaativa moniammatillinen tuki asumisyksikössä (luokat 1-2, 4, pois lukien palvelutasot 1 ja 2) sisältyy asiakkaan tarpeen edellyttäessä asumisvalmennuksen järjestämisen tilaajan pyynnöstä. Asumisvalmennuksen tarkoituksena on selvittää asiakkaan asumiseen liittyviä tarpeita ja toiveita. Asumisvalmennusjakso voi edeltää esimerkiksi kuntoutuksesta, lapsuudenkodista tai toisesta palvelusta palveluntuottajan palveluun siirtymistä.

Asumisvalmennuksen tarkoituksena on muutoksen onnistumisen varmistaminen ja siihen liittyvien tietojen kerääminen ja kartoittaminen. Asumisvalmennus tarjoaa asiakkaalle itselleen mahdollisuuden tutustua mahdolliseen asumispalveluun ja auttaa asiakasta hahmottamaan tarpeitaan ja vahvuuksiaan.

Asumisvalmennuksen aikana palveluntuottaja:

- selvittää asiakkaan asumiseen ja arjen hallintaan liittyviä taitoja ja valmiuksia,
- selvittää asiakkaan asumiseen liittyvää tuen tarvetta päivittäisissä toiminnoissa kuten pukeutumisessa, peseytymisessä, kodin hoidossa ja ravitsemuksessa,
- selvittää asiakkaan tuen tarpeen vuorokauden eri aikoina,
- selvittää asiakkaan asumiseen liittyviä näkemyksiä ja toiveita,
- tukee asiakasta asumiseen ja itsenäiseen elämään liittyvien taitojen oppimisessa,
- valmentaa ja ohjaa asiakasta toimimaan kodin sisä- ja ulkopuolella asiakkaan omien voimavarojen mukaisesti ja
- arvioi yhdessä sosiaalityöntekijän, asiakkaan ja tarvittaessa läheisten kanssa, millaiset palvelut ja asumismuoto vastaavat asiakkaan palvelutarpeeseen.

Asumisvalmennus sisältää tarvittaessa myös läheisten tapaamisia ja valmentamista asiakkaan itsenäisen elämän tukemisessa.

Asumisvalmennusjakson pituus on asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan yleensä 1-3 kuukautta. Asumisvalmennuksessa asiakkaalla tulee olla käytettävissä henkilökunnan apu ja tuki ympärivuorokauden. Asumisvalmennus sisältää palvelun sekä esteettömän ja kalustetun asunnon.

Palveluntuottaja laatii tilaajalle raportin asumisvalmennuksesta valmennusjakson päättyessä. Raportissa on vähintään:

- perusteltu arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista
- perusteltu arvio asiakkaan tarvitsemasta avusta ja tuesta eri vuorokauden aikoina
- perusteltu arvio asiakkaalle sopivista avun ja tuen muodoista
- kuvaus asumisvalmennuksen keskeisestä sisällöstä osa-alueittain

- kuvaus asiakkaan ja tarvittaessa läheisten näkemyksistä ja toiveista

Palveluntuottajalla on oikeus lisähintaan asumisvalmennuksen järjestämisestä tarjouksen mukaisesti.

11 Saattohoito

Kaikkiin asumisen tuen luokkiin sisältyy saattohoito palvelutasoissa 4-8. Lisäksi palvelutasossa 2-3 palveluntuottajan on mahdollistettava asiakkaan saattohoidon toteutuminen ja osallistuttava asiakkaan hoitoon saattohoidosta vastaavan tahon kanssa.

Saattohoito tarkoittaa asiakkaan hoitoa ja tukea sairauden viime vaiheissa, ennen asiakkaan kuolemaa. Saattohoitopäätös tarkoittaa sitä, että asiakkaan hoidossa siirrytään parantavasta vaiheesta oireiden hoitoon. Saattohoidossa asiakas saa hyvän perushoidon, hänen fyysisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja hengellisiin tarpeisiinsa vastataan, hänen oireitaan lievitetään ja hänen omaisiaan tuetaan. Palveluntuottajalla on oltava tarkemmat kirjalliset ohjeet ja hyvät käytännöt saattohoidon toteuttamiseen. Saattohoito-ohjeessa voi olla kaikkia palveluntuottajan yksiköitä koskeva yleinen osa. Ohjeen tulee sisältää myös yksikkökohtainen ohjeistus.

Saattohoidon perusteena on asiakkaan tarve ja se perustuu lääkärin päätökseen ja saattohoitosuunnitelmaan. Saattohoito toteutetaan tarvittaessa yhteistyössä hoitoon osallistuvien omaisten tai läheisten kanssa potilaslain tarkoittamalla tavalla. Saattohoidon sisällöstä sovitaan yksilöllisesti tilaajan kanssa.

Saattohoidon tarpeen osalta arvioidaan asiakkaan palvelutaso. Lisäkorvauksen määrä palvelutasojen 4-7 osalta on enintään 50 % asiakaskohtaisen palvelun hinnasta. Palvelutason 8 hintaan kuuluu saattohoidon toteuttaminen. Palveluntuottaja arvioi asiakkaan tarpeeseen perustuvan lisäresurssien tarpeen ja tekee siihen perustuvan lisäkorvausehdotuksen tilaajan hyväksyttäväksi.

12 Asumisen tuen suhde henkilökohtaiseen apuun ja erityisen osallisuuden tukeen

Asiakas voi saada asumisen tuen palvelun lisäksi vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaisen avun palvelua tai erityisen osallisuuden tuen palvelua silloin, kun näiden palvelujen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Edellä mainitut palvelut on tarkoitettu pääsääntöisesti käytettäväksi kodin ulkopuolella harrastus- ja virkistystoimintaan silloin, kun asiakas asuu ryhmämuotoisessa asumisessa tai asuntoryhmässä. Näiden palvelujen avulla ei voi korvata yksikön vastuulla olevaa harrastus- ja virkistystoimintaa tai ulkoilua.

Kodin ulkopuolelle tarkoitettu avustaja hakee asiakkaan asunnosta ja tuo asiakkaan sisälle asuntoon, mutta asumisen tuen palveluun kuuluu asiakkaan avustaminen lähtöön valmistautumisessa ja vastaanottamisessa. Henkilökohtaisen avun palvelun asiakas määrittää itse, milloin ja mihin hän käyttää hänelle myönnetyn henkilökohtaisen avun tunnit. Erityisen osallisuuden tuella turvataan vammaisen henkilön oikeus osallistua ja päästä osalliseksi sosiaalisen vuorovaikutuksen tilanteissa ja vapaa-ajan toiminnassa myös silloin, kun hän ei kykene itsenäisesti tai tuettuna muodostamaan ja ilmaisemaan tahtoaan avun sisällöstä tai kun henkilökohtainen apu ei ole hänelle sopiva palvelu.

13 Asiakkaan terveydenhuolto ja kuntoutus

Palvelun asiakkaat kuuluvat perusterveydenhuollon piiriin ja vastuu asiakkaan terveyden- ja sairaanhoidosta sekä kuntoutuksesta on hyvinvointialueen sote-keskuksissa, kotihoitossa, asiakasta hoitavalla yksityisellä lääkäriillä tai erikoissairaanhoitossa.

Palvelussa käytetään yleisesti hyväksyttyjä hoito-ohjeita, kuten esimerkiksi Käypä hoito -suosituksia. Henkilökunnalle on oltava kirjalliset ohjeet menettelytavoista asiakkaan voinnin heikentymisestä, lääketieteellisestä konsultaatiosta virka-ajan ulkopuolella ja tapaturmatilanteista. Kun asiakas tarvitsee erityisiä sairaanhoidollisia tarvikkeita, tulee palvelua tuottavan henkilökunnan avustaa asiakasta reseptin ja tuotteiden hankinnassa, mutta asiakas vastaa näiden tarvikkeiden kustannuksista.

Asiakkaalla on oikeus saada tarvittaessa kotiinsa kotihoitoa ja / tai kotisairaalan palveluja. Näissä tilanteissa palveluntuottaja on yhteydessä asiakkaan omatyöntekijään.

Palveluntuottaja järjestää välttämättömän saattaja-avun lääkäriin, sairaanhoitoon, terveydenhoitoon, apuvälinehuoltoon tai kuntoutukseen ja tilaa asiakkaan tarvitseman kuljetuksen. Palveluntuottaja suunnittelee ja järjestää asiakkaalle riittävän saattaja-avun terveydenhuollon palveluihin myös ilta-, yö- ja viikonloppuaikoina. Asiakas maksaa itse kuljetuksen ja käynnistä aiheutuvat terveydenhuollon asiakasmaksut. Tarvittaessa palveluntuottaja avustaa asiakasta Kelan matkakorvausten ja muiden etuuksien hakemisessa.

14 Lääkehoidon toteuttaminen

Palveluntuottaja laatii kirjallisen lääkehoitosuunnitelman, joka noudattaa kulloinkin voimassa olevaa Turvallinen lääkehoito -opasta. Palveluntuottaja tarkistaa ja tarvittaessa päivittää lääkehoitosuunnitelman vähintään vuosittain. Palveluyksikön johto kantaa kokonaisvastuun turvallisen lääkehoidon toteutumisesta ja edellytyksistä asumisyksikössä. Palveluntuottajan vastuulle kuuluu lääkkeiden turvallinen säilytys, valvonta ja lääkehoidon vaikutusten seuranta yhteistyössä asiakkaan kanssa.

Palveluysikön lääkehoidon toteutuksen vastuu on nimetyllä terveydenhuollon laillistettulla ammattihenkilöllä, sairaanhoitajalla. Palveluysikköön on nimettävä lääkevastaava. Sama henkilö voi toimia lääkehoidon toteuttamisen kokonaisuudesta vastaavana ja lääkehoidosta vastaavana työntekijänä.

Lääkkeenjako on palveluntuottajan kustannusvastuulla. Palveluntuottaja voi järjestää lääkkeenjaon joko apteekin koneellisena annosjakeluna, asiakkaan kanssa yhdessä tai palveluntuottajan toimesta. Palveluntuottaja vastaa siitä, että lääkehoitoon osallistuvilla työntekijöillä on lääkärin allekirjoittamat lääkeluvat, sisältäen teorian, lääkelaskut sekä näytöt hyväksytysti annettuna.

Asiakas saa apua ja tukea päivittäisiin kotioloissa tehtäviin hoitotoimenpiteisiin ja välttämättömän avun lääkehuoltoon, esimerkiksi insuliinihoidon toteuttamiseen, katetrointiin ja katetripussin vaihtamiseen, haavanhoitoon, koronatestaukseen, näytteidenottoihin ja voinnin seurantaan. Palveluntuottaja huolehtii asiakkaiden rokotusten järjestämisestä joko palveluysikön rokotusluvallisen sairaanhoitajan toimesta tai alueen terveysaseman vastaanotolla.

Asiakkaan tulee käyttää ensisijaisesti perusterveydenhuollon laboratoriopalveluita tarvittaessa henkilökunnan avustamana. Palveluntuottajan henkilökunta voi ottaa asiakkaan tarvitsemat laboratorionäytteet ja huolehtii näytteiden kuljettamisesta analysoitavaksi. Asiakkaalle ei saa kertyä näistä toimenpiteistä kustannuksia.

Jos palveluntuottajan ei ole mahdollista ottaa laboratorionäytteitä, eikä asiakas vointinsa vuoksi pysty käyttämään perusterveydenhuollon laboratoriopalveluita, arvioidaan asiakkaan oikeus kotisairaanhoidon palveluun. Palveluntuottajan tulee ottaa yhteyttä asiakkaan omatyöntekijään.

15 Apuvälineet ja hoitotarvikkeet

Palveluntuottaja hankkii ja kustantaa henkilöstönsä työskentelyä helpottamaan tarkoitettua ergonomia-apuvälineet, esimerkiksi sairaalasängyt ja nostolaitteet, jos ne ovat asiakkaiden yhteiskäytössä tai apuvälineen tarve on ainoastaan henkilöstön työturvallisuuden ja työergonomian vaatimaa. Palveluntuottaja työnantajana hankkii ja kustantaa työntekijöille avustamisessa välttämättömän suojavaatetuksen tai suojavälineet (esimerkiksi MRS- ja ESPL-asiakkaiden tarvitsemat suojavälineet). Palveluun kuuluvat epidemioiden edellyttämät suojavälineet henkilökunnalle. Palveluun kuuluvat myös epidemioiden edellyttämät erityisjärjestelyt.

Asiakkaan on mahdollista hakea henkilökohtaisia yksilöllisiä apuvälineitä apuvälinepalveluista, jos asiakas tarvitsee näitä itsenäisyyden tai omatoimisuuden turvaamiseksi päivittäisissä toimissaan.

Asiakkaan tarvitsemat henkilökohtaiset hoitotarvikkeet ja inkontinenssisuojat tulevat hoitotarvikejakelusta. Hoitotarvikkeiden saaminen perustuu lääkärin tekemään arvioon ja Pohteen hoitotarvikejakelun myöntämisen perusteisiin. Jos asiakkaan hygieniahoidoon käytetään henkilöstön työskentelyn helpottamiseksi pesulappuja tai pesuvoidetta, vastaa palveluntuottaja edellä mainituista kustannuksista.

16 Asiakkaan itsemääräämisoikeuden tukeminen

Asiakkailla on laadittava itsemääräämisoikeuden tukemisen suunnitelma, joka laaditaan kaikille asumisen tuen asiakkailla. Suunnitelma on osa palvelun toteuttamissuunnitelmaa.

Palveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön itsemääräämisoikeutta sekä oikeutta yksityisyyteen ja muita perusoikeuksia kunnioitetaan. Asiakkaalla on oikeus perhe-elämään ja seksuaaliseen identiteettiin. Tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaan toiveiden ja tarpeiden mukaiset elämänmuutokset, kuten perheen perustaminen yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Yksityiselämänsuoja pitää sisällään kirje- ja puhelinsalaisuuden ja tietosuojan. Jokaisella on lupa pitää yksityiselämänsä omana tietonaan ilman, että kukaan puuttuu siihen oikeudettomasti.

Sopimuksen kohteena olevilla palveluilla on merkittävä vaikutus asiakkaan vapauden, yksityisyyden suojan ja itsemääräämisoikeuden toteutumiseen ja niissä on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan oma käsitys avun ja palvelun tarpeesta. Jotta tämä olisi mahdollista, palvelussa on huolehdittava siitä, että asiakas on osallisena oman palvelunsa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Asioita on suunniteltava yhdessä asiakkaan kanssa eikä hänen puolestaan. Työvuorolistat tulee suunnitella siten, että henkilökuntaa on paikalla silloin, kun sitä eniten tarvitaan.

Asiakkaalla on oikeus saada palveluntuottajalta riittävästi oikeaa ja ajankohtaista tietoa mahdollisuuksista ja vaihtoehdoista. Itsemääräämisoikeus tarkoittaa mahdollisuutta osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan. Itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että asiakkaalla on oikeus määrätä omasta elämästään ja oikeus päättää itseään koskevista asioista. Asiakkaalla on oikeus yksityisyyteen, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen.

Itsemääräämisoikeus ei tarkoita asiakkaan jättämistä yksin tekemään valintoja ilman tukea. Asiakkaalla on tarvittaessa oikeus saada tukea mielipiteensä muodostamiseen ja ilmaisemiseen sekä tukea tärkeiden päätösten tekemiseen.

Itsemääräämisoikeuteen kuuluu mahdollisuus tehdä valintoja, yrittää, erehtyä ja saada näihin tarvittaessa tukea. Itsemääräämiseen kuuluu myös mahdollisuus ottaa riskejä.

Asumispalveluun kuuluu, että asiakkaalle tarjotaan apua myös riskien ja seurausten arviointiin ja punnitsemiseen.

Asiakkaan tekemistä, mahdollisesti hänelle haitallisista valinnoista on erotettava tilanteet, joissa asiakkaan turvallisuus, terveys tai henki tosiasiasa vaarantuvat. Palveluntuottajan tulee antaa työntekijöille konkreettiset toimintaohjeet, missä tilanteissa asiakkaan avustuksen ja hoivan turvaaminen edellyttää toimimista palveluntuottajan palvelu-yksikköön tekemän toimintaohjeen mukaisesti esimerkiksi ambulanssin tilaaminen.

Asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumisen tukeminen edellyttää aktiivista vuoropuhelua palveluntuottajan ja asiakkaan sekä joskus myös läheisten kanssa. Itsemääräämisoikeuden tukeminen edellyttää myös sitä, että palvelussa ymmärretään ja kunnioitetaan asiakkaan elämän arvoja ja tavoitteita. Joskus palveluntuottajan tehtävänä voi olla tukea asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista suhteessa läheisiin.

Asiakkaan itsemääräämisoikeuden lakiin perustumaton rajoittaminen on kielletty. Esimerkiksi asumisen tuen palvelussa ei saa olla voimassa sellaisia järjestys- tai vastaavia sääntöjä tai käytäntöjä, joilla tosiasiallisesti rajoitetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta tai henkilökohtaista vapautta.

16.1 Itsemääräämisoikeus päivittäisissä toimissa

Asiakas määrittelee itse tarvitsemaansa palvelua toimintakykynsä mukaan. Palveluntuottajan on mahdollistettava asiakkaalle aito mahdollisuus elää omassa rytmissään ja tehdä valintoja ikätasonsa mukaisesti. Tämä pitää sisällään muun muassa mahdollisuuden herätä ja mennä nukkumaan haluamanaan aikana, ulkoilla, harrastaa ja käydä asioilla, ruokailla haluamaansa aikaa, päättää oman puhelimen, sähköpostin ja internetin käytöstä, tv:n katselusta, mahdollisuudesta ottaa vastaan vieraita ennalta ilmoittamatta, vierailuista ystävien luona, lukita ovensa sekä osallistua uskonnollisiin ja aatteellisiin tilaisuuksiin.

16.2 Perhe-elämä

Jos asiakas haluaa muodostaa parisuhteen, solmia avioliiton ja perustaa perheen, tulee palveluntuottajan tukea ja mahdollistaa tämä. Palveluntuottajan tulee mahdollistaa se, että asiakkaan ystävä, omainen tai kumppani voi vieraila vapaasti ja esimerkiksi yöpyä asiakkaan asunnossa vierailun aikana.

Jos asiakkaalla on lapsia, palveluntuottajan on huomioitava palvelun toteuttamisessa myös lapset. Työntekijöillä on tällöin oltava valmiudet hyvään vuorovaikutukseen myös lasten kanssa. Vastuu lasten kasvatuksesta on vanhemmilla, mutta palveluntuottajan on tuettava vammaista vanhempaa vanhemman roolissa tarvittavalla tavalla.

17 Rajoitustoimenpiteet

Itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ja rajoittamisen ehkäiseminen toimintayksiköissä vaatii suunnitelmallisia ja johdonmukaisia toimintatapoja. Keskeisiä käytäntöjä ja toimintatapoja ovat asiakaslähtöinen ja rajoittamista ehkäisevä toimintakulttuuri, henkilöstön osaaminen ja asenteet, rajoitustoimenpiteiden ehkäisy ja seuranta, yhteistyö asiakkaan ja asiakkaan verkoston kanssa sekä arviointi ja kehittäminen.

Palvelussa on painotettava yksilöllisiä ennakollisia toimia rajoitustoimien sijaan. Ennakollisia toimia voivat olla esimerkiksi asianomaisen henkilön kanssa keskusteleminen ja hänen ohjaamisensa tilanteessa tai siitä pois, uudenlaisten tilajärjestelyjen toteuttaminen sekä henkilön käyttöön vaikuttavien tekijöiden ennakollinen arvioiminen ja huomiointi. Esimerkiksi henkilön altistumista levottomuutta tai kiihtymystä aiheuttaville ärsykeille on mahdollisuuksien mukaan vältettävä. Levottoman käyttäytymisen taustalla olevat syyt on selvitettävä.

Rajoitustoimet ovat aina viimesijainen vaihtoehto ja mikäli niiden käyttöön joudutaan turvautumaan, on arvioitava ja selvitettävä viipymättä, miten palvelu voidaan jatkossa toteuttaa ilman rajoitustoimia.

Rajoitustoimenpiteitä voidaan kohdistaa vain erityishuollossa olevaan henkilöön ja erityishuoltolain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää vain luokassa 4 vaativa moniammatillinen tuki asuntoryhmässä.

Palveluntuottajalla tulee olla käytettävissä vaativan moniammatillisen tuen asiantuntijaryhmä, joka työskentelee asiakkaiden rajoittamisen tukena ja tekee arviot kehitysvammalain 42 j – 42 l § mukaisten rajoitustoimenpiteiden käytöstä. Asiantuntijatiimi koostuu riittävästä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemuksesta vaativan hoidon ja huolenpidon toteuttamista ja seurantaa varten. Asiantuntijatiimi kuuluu palveluun eikä tilaaja tarjoa asiantuntijatiimiä palveluntuottajien käyttöön.

Asiantuntijatiimin ja muiden asiantuntijoiden käytön tarkoituksena on, että:

- asiakkaan oikeus hyvään hoitoon ja huolenpitoon toteutuu
- asiakkaan itsemääräämisoikeuden tukeminen ja edistäminen toteutuu
- rajoitustoimia ehkäisevät ennakolliset toimet suunnitellaan ja toteutetaan asianmukaisesti
- asiakkaan rajoitustoimien käyttö vähenee tai loppuu
- työyhteisö saa monialaisen tuen ennakollisten toimien ja viime kädessä rajoitustoimien toteutukseen

Rajoitustoimien käytössä on noudatettava rajoitustoimien yleisiä ja erityisiä edellytyksiä siten kuin kehitysvammalaissa säädetään. Rajoitustoimia voidaan käyttää vain silloin, kun erityishuollossa oleva henkilö ei kykene tekemään hoitoaan ja huolenpitoaan koskevia ratkaisuja, eikä ymmärtämään käyttäytymisensä seurauksia. Edellytyksenä on, että

asiakas ei ole itsemääräämiskykyinen suhteessa hoitoonsa ja huolenpitoonsa. Lisäksi edellytyksenä on, että rajoittaminen on välttämätöntä asiakkaan tai jonkun toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden suojaamiseksi tai merkittävän omaisuusvahingon torjumiseksi ja lievemmat keinot eivät ole tilanteeseen soveltuvia tai riittäviä. Rajoitustoimien on oltava perusteltuja ja oikeassa suhteessa päämäärään. Kutakin kehitysvammalaissa säädettyä rajoitustoimea koskevat lisäksi rajoitustoimikohtaiset erityiset edellytykset, joita on noudatettava. Jos useita rajoitustoimia joudutaan toteuttamaan rinnan, on niiden yhteisvaikutukseen kiinnitettävä huomiota.

Rajoitustoimenpide on toteutettava ihmisarvoa kunnioittaen, mahdollisimman turvallisesti ja henkilön perustarpeista huolehtien. Käyttö on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä tai jos se vaarantaa henkilön terveyden (henkinen ja fyysinen) tai turvallisuuden. Alaikäisten asiakkaiden kohdalla on huomioitava lapsen etu ja lapsen oikeus nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti, vammaisuudestaan huolimatta. Alaikäiset asiakkaat tarvitsevat erityistä huomioita ja huolenpitoa silloin, kun rajoitustoimia harkitaan tai käytetään. Alaikäisen asiakkaan osallisuudesta ja mahdollisuudesta mielipiteensä ilmaisemiseen ja kuulluksi tulemiseen on erityisesti huolehdittava. Kaiken ikäisille lapsille on turvattava oikeus osallistumiseen ja vaikuttamiseen ikä- ja kehitystasoon sopivalla tavalla ja keinoilla.

Rajoitustoimea on arvioitava yhdessä asiakkaan kanssa ja rajoitustoimet on kirjattava kehitysvammalain 42 o §:n mukaisesti. Asiakkaalle ja lailliselle edustajalle tai läheiselle on toimitettava kehitysvammalain 42 p §:n mukainen selvitys ja tiedoksianto. Kirjaukset on toimitettava asiakkaan työntekijälle viimeistään kuukausittain raportoinnin yhteydessä. Jos asiakkaan tilanne muuttuu siten, että rajoitustoimia joudutaan käyttämään aiempaa laajemmin tai pitkäkestoisesti, palveluntuottajan on tiedotettava asiasta viipymättä asiakkaan sosiaalityöntekijää.

18 Tuki eri elämäntilanteissa

Palveluntuottajalla on oltava käytössään monipuolinen valikoima erilaisia yksilöllisesti muokkautuvia tukitoimia, välineitä ja työmenetelmiä, jotka kuuluvat palveluun. Näiden avulla esimerkiksi tuetaan asiakkaan vuorovaikutusta, päivärytmiä, uusien taitojen opettelua, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja vastaavia asioita. Palveluntuottajan tehtävänä on palvelua toteuttaessaan valita kulloinkin asiakkaan tarpeisiin ja tavoitteisiin vastaavat ja vaikuttavat yksilölliset menetelmät ja työtavat.

Palveluntuottaja tukee asiakkaita asiakkaan tarpeen mukaan esimerkiksi seuraavilla elämän alueilla:

Kommunikaatio

Palveluntuottaja tukee monipuolisesti asiakkaan kommunikaatiota ja vuorovaikutuksen onnistumista. Palveluntuottajan tulee huolehtia siitä, että jokaiselle asiakkaalle järjestyy

mahdollisimman toimiva keino kommunikaatioon siten, että asiakas tulee ymmärretyksi. Asiakkaan kommunikaation apuvälineet ovat aktiivisessa käytössä ja työntekijät on perehdytetty niiden käyttöön. Asiakas saa joustavasti tarvitsemansa tuen vuorovaikutukseen.

Itsenäinen elämä

Palveluntuottaja ohjaa ja tukee asiakasta niin, että asiakas saa mahdollisuuden omaksumaan itsenäisen asumisen kannalta tarvittavat arjen taidot. Näitä ovat esimerkiksi vaatehuolto, kodin siisteys, ruuanlaitto, asiointi ja oman taloudenpidon suunnittelu ja siitä huolehtiminen. Taitojen tukemisessa keskeistä on tarvelähtöisyys, säännöllisyys ja käytännölläisyys sekä riittävän ajan varaaminen oppimiseen ja harjoitteluun. Tarkoituksena on tukea asiakkaan itsenäistymistä ja kasvua mahdollistamalla ja vahvistamalla asiakkaan kykyä hoitaa onnistuneesti omia asioitaan itsenäisesti, tuetusti tai avustettuna.

Harrastukset ja vuorovaikutus

Palveluntuottaja tukee ja kannustaa asiakasta mieluisan harrastuksen löytämisessä ja harrastamisen jatkumisessa asiakkaan toivomalla tavalla. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi asiakkaan avustamista harrastusjärjestelyissä, tarvittaessa kuljetuksista sopimisesta ja tarpeen mukaan yhteistyössä harrastuksen järjestäjätahon kanssa. Palveluntuottaja tukee asiakasta lähiyhteisöön osallistumisesta. Tavoitteena on ystävyys- ja kaverisuhteiden löytyminen ja niiden rakentava ylläpitäminen.

Koulunkäynti, opinnot ja työllistyminen

Palveluntuottaja tukee lasta koulunkäynnissä ja toimii yhteistyössä koulun kanssa huoltajan kanssa sovittavalla tavalla. Erityisesti nivel- tai kriisivaiheissa palveluntuottajalla on oltava mahdollisuus siihen, että ohjaaja voi tarvittaessa olla saattamassa lasta kouluun tai olla mukana koulupäivän ajan. Pitkäaikaisen ohjaajan tarve koulussa otetaan huomioon lapsen palvelutason määrittelyssä.

Palveluntuottaja tukee asiakasta opinnoissa ja niiden etenemisessä. Lisäksi palveluntuottajan tehtävänä on tukea asiakasta jatko-opintoihin hakeutumisesta, jos tämä on asiakkaan tavoitteena. Asiakkaan opinnot voivat olla tutkintoon johtavia tai harrastusluonteista opiskelua ja ne voivat pitää sisällä myös verkkopohjaista opiskelua.

Palveluntuottaja tukee asiakasta työllistymisessä ja työllisyyspalveluiden hyödyntämisessä asiakkaan kiinnostuksen kohteiden ja toiveiden mukaisesti.

Päivätoiminta ja työtoiminta

Palveluntuottaja tukee asiakasta osallistumaan päivätoimintaan tai työtoimintaan. Palveluntuottaja selvittää tarvittaessa asiakkaalle soveltuvaa päivä- tai työtoimintaa. Palveluntuottaja tukee asiakasta sopivan ja asiakkaan tavoitteiden mukaisen opiskelupaikan löytämisessä ja opiskelussa.

Palveluntuottajan tehtävänä on tukea asiakasta hänelle soveltuvan työpaikan löytämisessä ja työssäkäynnissä aina, kun asiakkaalla on valmiuksia työhön.

Riippuvuudet

Palveluntuottaja tukee asiakasta päihteettömän elämäntavan omaksumisessa ja ylläpitämisessä sekä muiden riippuvuuksien, kuten peliriippuvuuden torjunnassa, asiakkaan itsemääräämisoikeus huomioiden. Palveluntuottajalla on oltava ajanmukainen ja riittävä osaaminen päihteidenkäyttöön ja riippuvuuksiin liittyvissä asioissa. Palveluntuottajan on tuettava asiakasta terveydenhuollon päihdehoitoon osallistumisessa ja kuntoutuksessa sekä niiden tavoitteiden saavuttamisessa.

Mielenterveys

Jos asiakkaalla ilmenee merkkejä mielenterveyden ongelmista ja/tai hoidon tarpeesta, palveluntuottaja huolehtii asiakkaan tarpeen mukaisiin tutkimuksiin ja hoitoon pääsystä asiakkaan kanssa sovittavalla tavalla. Palveluntuottajan on tämän jälkeen tuettava asiakasta hoidossa ja kuntoutuksessa sekä niiden sen tavoitteiden saavuttamisessa.

Turvallisen sosiaalisen median käytön tuki

Palveluntuottajan tehtäviin voi kuulua turvallisen ja vastuullisen nettikäytöksen opettaminen asiakkaille. Palveluun voi kuulua turvataitojen opettelua, ongelmatilanteisiin sopivien toimintamallien harjoittelua ja apu nettikiusaamisen lopettamiseksi.

Palveluun kuuluu asiakkaan toimintatasolle soveltuva ohjaus siitä, miten tunnistaa mahdolliset riskitilanteet, kuten häirintä ja houkuttelu. Asiakkaille annetaan tarvittaessa tietoa ja ohjausta, millaisia asioita on huomioitava sosiaalisen median käytössä ja miten eri tilanteissa tulee toimia. Palvelu voi sisältää tukea toimivan arjen ja ajanhallinnan rakentamiseen, jos pelaaminen ja somessa käytetty aika vievät huomattavan osan vuorokaudesta.

19 Palvelutarpeen muutokset

Palveluun kuuluu asiakkaan lyhytaikaisesti lisääntyneeseen tai laadultaan muuttuneeseen avuntarpeeseen vastaaminen. Lyhytaikainen muutos ei ole peruste asiakkaan palvelutason muuttamiselle. Lyhytaikainen muutos voi johtua esimerkiksi:

- akuutista sairaudesta, kuten tavanomaisesta infektiosta
- haastavasta elämänjaksosta, kuten murrosiästä, varhaisaikaisuudesta
- lääkehoidon tai hoidon epätasapainosta
- muusta vastaavasta syystä

Palveluntuottaja on velvollinen ilmoittamaan tilaajalle asiakkaan vähentyneestä tai lisääntyneestä palvelutarpeesta. Tilaajan ja palveluntuottajan yhteisenä, suunnitelmallisenä tavoitteena on asiakkaiden palvelutarpeeseen vastaaminen kuntouttavalla työotteella niin, että asiakkaan tuen tarve kevenee ja itsenäinen suoriutuminen vahvistuu. Tämä vaatii palveluntuottajalta jatkuvaa toimintatapojen ja asiakkaan palvelun tarpeen arviointia.

Jos asiakkaan palvelutarpeessa tapahtuu merkittäviä pysyviä muutoksia, arvioidaan palvelutarvetta yhteistyössä asiakkaan, hänen verkostonsa, omatyöntekijän sekä palveluntuottajan kesken ja tilaaja tekee päätöksen mahdollisesta muutoksesta. Jos muutos asiakkaan palvelutarpeessa on kestänyt vähintään kolme (3) kuukautta ja on odotettavissa tilanteen jatkuvan, voidaan asiakkaan palvelutasoa ja palvelun tarvetta tarkastella uudelleen. Palveluntuottajan on osoitettava asiakkaan palvelutarpeen muutos huomioiden eri palvelutasojen vaatimukset. Mahdolliset palvelutason muutokset tulevat voimaan tilaaja tekemän päätöksen mukaisesti.

Palveluntuottajalta voidaan edellyttää, että asiakkaan palvelutarpeen muutoksiin vastataan myös kohtuudella toteutettavilla mukautuksilla, jotka helpottavat asiakkaan toimimista. Mukautuksia ovat esimerkiksi apuvälineet, toiminnan mukauttaminen, ryhmäkoon muuttaminen, tilajärjestelyt ja yksilöllisen ohjauksen lisääminen. Yhteistyötä tehdään asiakkaan, omaisten, päivätoiminnan ja asumisyksikön henkilökunnan sekä omatyöntekijän kanssa.

20 Palvelun asiakaskohtainen suunnittelu ja tavoitteet

20.1 Asiakassuunnitelma ja palvelupäätös

Palvelu perustuu asiakkaalle sosiaalihuollon lainsäädännön mukaisesti laadittavaan asiakassuunnitelmaan ja tilaajan tekemään palvelupäätökseen.

Tilaaja laatii asiakassuunnitelman yhdessä vammaisen henkilön kanssa ja tarvittaessa hänen perheensä tai muiden läheistensä kanssa. Palvelun aikana myös palveluntuottaja osallistuu palvelutarpeen arviointiin ja suunnitelman laatimiseen. Asiakassuunnitelman tavoitteena on omatyöntekijän ja asiakkaan yhteinen näkemys asiakkaan toimintakyvystä ja tarvittavista palveluista. Asiakkaan oma näkemys, toivomukset ja mielipiteet kirjataan suunnitelmaan.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan toimenpiteet, joilla tuetaan ja edistetään henkilön itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeuden toteutumista. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Asiakassuunnitelmaan sisältyvät vähintään tiedot

- asiakkaan asumisen tuen tai lyhytaikaishoitoon liittyvistä tarpeista
- asiakkaan asumisen tuen tai lyhytaikaishoitoon liittyvän palvelun tavoitteista
- asiakaskohtaisen palvelun määrästä ja laadusta eri vuorokauden aikoina

Asiakassuunnitelma on perustana tarkemmalle asumisen tuen toteuttamissuunnitelmalle, jonka laatimisesta vastaa palveluntuottaja.

20.2 Palvelujen toteuttamissuunnitelma ja arviointi

Palveluntuottaja laatii jokaiselle asiakkaalle yksilöllisen palvelujen toteuttamissuunnitelman, jonka laatiminen aloitetaan kuukauden kuluessa asiakkaan palvelun alkamisesta ja toteuttamissuunnitelman tulee olla valmis kolmen kuukauden sisällä. Palveluntuottaja päivittää toteuttamissuunnitelman kuuden kuukauden välein tai aina asiakkaan tilanteen muuttuessa, ellei erikseen muuta sovita. Toteuttamissuunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa hyödynnetään arviointivälineistöä. Toteuttamissuunnitelman arviointi laaditaan aina ennen asiakkaan asiakassuunnitelman laatimista tai päivittämistä ja toimitetaan asiakkaan omatyöntekijälle.

Palveluntuottaja laatii toteuttamissuunnitelman yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheistensä ja omaistensa kanssa. Asiakas ja palveluntuottajan edustaja, esimerkiksi omaohjaaja, käyvät yhdessä läpi laaditun toteuttamissuunnitelman, josta asiakas saa itselleen tulostetun kappaleen. Toteuttamissuunnitelma toimitetaan myös asiakkaan omatyöntekijälle.

Toteuttamissuunnitelmassa täsmennetään ja tarkennetaan omatyöntekijän asiakkaalle tekemää asiakassuunnitelmaa. Toteuttamissuunnitelmassa konkretisoidaan palvelun määrä ja sen toteutus vuorokauden eri aikoina. Toteuttamissuunnitelman on sisällettävä tarkemmat tiedot siitä, miten palvelu vastaa asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen sekä toteuttaa hänen tavoitteitaan ja itsemääräämisoikeuttaan.

Suunnitelman keskiössä ovat asiakkaan yksilölliset fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kognitiiviset voimavarat ja tarpeet sekä toimenpiteet voimavarojen vahvistamiseksi. Suunnitelmassa kuvataan asiakkaan nykytilanne, hänen tavoitteensa ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Siinä arvioidaan aiemmin asetettujen tavoitteiden toteutumista ja tarvittaessa lisätään uusia tavoitteita. Suunnitelman tavoitteet perustuvat asiakassuunnitelman tavoitteisiin ja ovat niin konkreettisia, että niiden saavuttamista on mahdollista arvioida. Suunnitelmalla tuetaan mahdollisimman itsenäistä arkea ja toimintakykyä.

Toteuttamissuunnitelma sisältää esimerkiksi:

- asiakkaan nykytila, voimavarat ja tavoitteet elämänalueittain
- suunnitelma ja keinot asiakkaan yksilöllisen tuen tarpeeseen vastaamisesta

- kommunikaation ja vuorovaikutuksen tukeminen, kommunikointikeinot, -menetelmät ja apuvälineet
- mahdollisten apuvälineiden käyttäminen, mukaan lukien kutsujärjestelmän käyttö
- päivä- tai työtoiminnan toteutuminen
- virkistys- ja harrastustoiminnan toteutuminen
- asiakkaan yksilölliseen tuen tarpeeseen vastaaminen
- asiakkaan asumiseen ja elämään liittyvät toiveet ja tavoitteet sekä muut asiakkaan yksilölliseen elämäntilanteeseen liittyvät seikat
- toimenpiteet asiakkaan itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi ja edistämiseksi sekä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi
- kohtuulliset mukautukset asiakkaan täysimääräisen osallistumisen ja osallisuuden turvaamiseksi
- erityishuollon nojalla mahdollisesti tarvittavat rajoitustoimenpiteet perusteluineen
- asiakkaan kuntoutuksen ja terveydenhuollon toteutuminen

Asiakas ja palveluntuottaja laativat lisäksi asiakkaan tai vastuutyöntekijän pyynnöstä viikko- tai vastaavan jakson suunnitelman asiakkaan jaksoa koskevasta, etukäteen tiedossa olevasta avun ja tuen tarpeesta. Suunnitelma laaditaan asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisesti ja sen tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaalle vapaus suunnitella omaa arkeaan ja tehdä valintoja.

Tilaajalla on käytössä RAI-arviointivälineistö asumisen tuen palvelussa. Tilaaja tulee mahdollisesti velvoittamaan palveluntuottajia ottamaan RAI-arvioinnin käyttöönsä tilaajan erillisen ohjeistuksen mukaisesti. Palveluntuottajalla on lain mukainen velvollisuus hyvinvointialueelle palveluita tuottaessaan RAI-arviointivälineistön käyttöön yli 65-vuotiaille asiakkaille.

21 Monialainen yhteistyö

Palveluntuottaja osallistuu tarvittavaan monialaiseen työhön asiakkaan ja tilaajan kanssa sovittavalla tavalla. Monialainen työ liittyy esimerkiksi asiakkaan kuntoutukseen, sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja muuhun vastaavaan asiakkaan tilanteen edellyttämässä laajuudessa. Yhteistyötahoja ovat esimerkiksi asiakkaan hoitotahot, terapeutit, oppilaitokset, työvoimahallinto ja harrastustoimintaa järjestävät tahot.

Palveluntuottaja osallistuu tilaajan kutsusta tarvittaviin yhteistyö- ja asiakasneuvotteluihin, verkostokokoontumisiin, lääkinnällisen kuntoutussuunnitelman laatimiseen ja vastaaviin.

22 Palvelun päättyminen

Tilaaja päättää palvelun lopettamisesta asiakaskohtaisella päätöksellä. Jos asiakas itse tai omaisen tuella ilmaisee palveluntuottajalle halunsa päättää palvelu, tulee palveluntuottajan ilmoittaa asiasta välittömästi asiakkaan omatyöntekijälle.

Jos asiakaskohtainen palvelu päättyy palveluntuottajan aloitteesta, on palveluntuottajalla kuitenkin velvollisuus huolehtia palvelusta, kunnes asiakkaalle on löydetty hänen etunsa ja tarpeensa mukainen toinen asumispalvelu huomioiden asiakkaan vuokrasopimuksessa määritellyt ehdot.

23 Ryhmämuotoisen asumisen ja asumisryhmän tila- ja sijaintivaatimus

23.1 Asuntojen ja tilojen esteettömyys ja sijainti

Ryhmämuotoisen asumisen ja asumisryhmän tulee sijaita Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella tai sen viereisellä hyvinvointialueella. Tilaajan tarkoituksena on palvelurakenteen kehittyminen siten, että asunnot sijaitsevat hyvien, esteettömien julkisten joukkoliikenneyhteyksien varrella ja päivittäispalveluiden läheisyydessä.

Palveluntuottajalla tulee olla palvelun edellyttämät asianmukaiset tilat sekä toimintaympäristö toimintarajoitteisille henkilöille. Tilojen tulee mahdollistaa asiakkaiden itsenäinen selviytyminen.

Palveluntuottajan asiakkaalle järjestämän asunnon tulee olla riittävän tilava asiakkaalle ja asiakkaan välttämättömille apuvälineille sekä hänen avustamiselleen. Asunnossa on oltava valmiudet yksilöllisten apuvälineiden asentamiselle ja käytölle tarpeen mukaan. Asiakas kalustaa vuokraamansa huoneiston omalla irtaimistollaan/huonekaluilla ja vastaa kalustamisen ja sisustamisen kustannuksista sekä kalusteiden mahdollisesta uusimisesta koituvista kustannuksista.

Lasten ja aikuisten tilojen tulee olla erilliset. Sisä- ja ulkotiloissa tulee huomioida ympäristön viihtyvyys ja ottaa huomioon vammaisuuteen liittyvät erityispiirteet.

Asuntoryhmä- tai ryhmämuotoisessa palvelussa palveluntuottajan on pystyttävä osoittamaan asiakkaalle tarpeenmukainen, esteetön ja viihtyisä vuokra-asunto. Palveluntuottajan järjestämässä asunnossa on huomioitava Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017 ja ympäristöministeriön asetus asuin-, majoitus- ja työtilasta 1008/2017. Palveluntuottajan on järjestettävä/hankittava asuintalon ja asunnon ulkoveen sähköinen oviautomatiikka, jos asiakas sitä tarvitsee. Lisäksi palveluntuottaja voidaan velvoittaa järjestämässään asunnossa esteettömyyteen liittyviin kohtuullisiin asunnonmuutostöihin, jos asiakkaan tarve sitä edellyttää. Palveluntuottajan uudisrakennuskohteissa on huomioitava esteettömyys ja tarvittavat apuvälineet.

23.2 Asumisryhmän asunnot ja tilat

Asumisryhmän asunnot voivat olla lähellä toisiaan sijaitsevia asuntoja esimerkiksi samassa korttelissa sijaitsevia kerrostaloja, joissa on keittiösyvennys ja esteettömäksi mitoitettu kylpyhuone. Asiakkaan avustaminen voidaan toteuttaa asumisryhmään palkatun yhteisen henkilöstön avulla. Asuntojen neliömäärät voivat vaihdella kuten normaalissa asuntokannassa. Pinta-alaltaan ja toiminnallisuudeltaan asunto on kuten yksittäinen asunto. Asunnolla ei tarkoiteta soluasuntoa.

Asiakkaan asunnossa pitää olla riittävästi tilaa asiakkaan tarpeita vastaaviin arjen toimintoihin. Asunnon koon pitää olla lähtökohtaisesti vähintään 20 neliometriä, ja siinä tulee olla oma esteetön wc- ja peseytymistila. Yhteisöllisessä asumisessa on lisäksi oltava tarvittava asiakkaiden käytössä oleva keittiötila tai asunnossa keittiövaraus.

Pariskuntien asunnon on oltava tätä isompi ja kahdelle henkilölle sopiva. Asunnon pitää mahdollistaa tarvittavien apuvälineiden käyttö sekä tarvittaessa asiakkaan avustamisen myös wc:ssä.

Asuntojen lisäksi palveluntuottajalla tulee olla asukkaille käytössä yhteistä tilaa, esimerkiksi yhteinen ruokailu- ja oleskelutila. Tiloissa on pystyttävä järjestämään toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa sekä yhteisiä tilaisuuksia. Palveluntuottajan tulee kalustaa ja huolehtia tilojen viihtyisyydestä, sisustuksesta sekä siisteydestä. Asumisryhmän läheisyydessä sijaitsevat myös henkilöstön toimisto- ja sosiaalitilat, joiden kustannuksia ei vyörytetä asiakkaan vuokraan.

23.3 Ryhmämuotoisen asumisen asunnot ja tilat

Ryhmämuotoinen asuminen koostuu yksittäisistä asuinhuoneista tai asunnoista, jotka sijaitsevat ryhmäkotimuotoisesti tai samassa talossa tavanomaisessa asuntokannassa. Asiakkaan palvelu toteutetaan tällöin keskitetysti yksikköön palkatulla henkilöstöllä. Henkilökohtaisen asuintilan lisäksi käytössä tulee palveluntuottajalla olla asukkaille käytössä yhteistä tilaa, esimerkiksi yhteinen ruokailu- ja oleskelutila. Tiloissa on pystyttävä järjestämään toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa sekä yhteisiä tilaisuuksia. Palveluntuottajan tulee kalustaa ja huolehtia tilojen viihtyisyydestä, sisustuksesta sekä siisteydestä.

Ryhmäkotimuotoisessa asumisessa oleva asuinhuone tai asunto koostuu asiakkaan yksityisestä tilasta ja oleskelutiloina tai vastaavina toimivista yhteistiloista. Asiakkaalla on käytössään riittävän yksityisyyden varmistava yhden hengen huone ja mahdollisuuksien mukaan oma wc-pesutila. Huoneiden koon tulee täyttää lupaviranomaisen asettamat edellytykset.

Asiakkaan asunnossa pitää olla riittävästi tilaa asiakkaan tarpeita vastaaviin arjen toimintoihin. Asunnon koon pitää olla lähtökohtaisesti vähintään 20 neliometriä, ja siinä

tulee olla oma esteetön wc- ja peseytymistila. Yhteisöllisessä asumisessa on lisäksi oltava tarvittava asiakkaiden käytössä oleva keittiötila tai asunnossa keittiövaraus.

Erityistilanteissa ja asiakkaiden toiveesta voidaan hyväksyä kahden hengen huone (esimerkiksi pariskunnat). Yhteisasumisen tulee perustua molempien asiakkaiden hyväksymiseen tai hoidon järjestämiseen molempia asiakkaita tyydyttävällä tavalla.

24 Asiaksmaksut ja vuokra

Palveluntuottaja ei voi periä asiaksmaksuja asiakkaalta. Tilaaja määrittelee ja perii asiaksmaksut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain (734/1992) ja -asetuksen (912/1992) sekä Pohde kulloinkin voimassa olevan asiaksmaksuhinnaston mukaisesti.

24.1 Vuokran periminen

Palveluntuottajan järjestämän asunnon vuokraamisesta laaditaan asuinhuoneiston vuokraamisesta annetun lain (481/95) mukainen vuokrasopimus.

Ryhmämuotoisessa asumisessa asuivilta asukkailta, joilla on käytössään asuinhuone, vuokraan sisältyy vesi- ja sähkömaksut. Vuokra ei saa ylittää Kelan eläkkeensaajan asumistuen enimmäisasumismenoja. Ryhmämuotoisessa asumisessa asuvien asiakkaiden vuokraan voidaan jyvittää yhteisten tilojen käytön kustannukset. Yhteisiksi tiloiksi lasetaan ainoastaan asiakkaiden vapaassa ja tosiasiallisessa käytössä olevat tilat, kuten yhteinen olohuone, yhteiskeittiö, ruokailu- ja kodinhoitotiloja sekä pesu- ja saunatiloja. Henkilöstön toimisto- ja sosiaalityötilojen kustannuksia ei sisällytetä asiakkaan vuokraan.

Muussa kuin ryhmämuotoisessa asumisessa palveluntuottajan asiakkaalta perimä vuokra ei lämmityskustannusten ja vesimaksun kanssa saa ylittää Kelan eläkkeensaajan asumistuen enimmäisasumismenoja.

Lyhytaikaisoidossa ei peritä vuokraa, vaan tilakustannukset sisältyvät täysimääräisesti palvelun hintaan.

Jos alle 18-vuotiaalla asiakkaalla ei ole tuloja, tilaaja maksaa asiakkaan vuokran. Vuokrasopimuksen tekee alaikäisen huoltaja tai edunvalvoja.

24.2 Asiakkaan elämismenojen kustannukset

Asiakas maksaa itse asunnon vuokran, muut asumiseen liittyvät kustannukset ja omat elämismenonsa. Elämismenoilla tarkoitetaan jokapäiväisiä menoja, joita henkilö tavanomaisissa päivittäisissä toimissaan tarvitsee, esimerkiksi: elintarvikekulut, käyttösähköt, Internet- ja puhelinkulut, lääkekulut, henkilökohtaiseen hygieniaan liittyvät tarvikkeet, pesuaineet, terveydenhuollon menot, parturi- ja kampaamokulut, harrastukset, vaatemenot ja matkakustannukset.

24.3 Palveluntuottajan tarjoamat lisäpalvelut

Jos palveluntuottajan palveluvalikoima sisältää palvelupaketteja liittyen esimerkiksi henkilökohtaisiin hygieniatarvikkeisiin, tulee palvelupakettien ostamisesta sopia asiakkaan tai hänen edunvalvojansa kanssa ennen tilauksen tekemistä. Palvelupaketit ovat aina asiakkaille vapaaehtoisia lisäpalveluja. Palveluntuottaja laskuttaa palvelupaketin suoraan asiakkaalta. Pohde ei korvaa asiakkaan päivittäisiin elämismenoihin kuuluvia tarvikkeita tai hankintoja.

Palveluntuottajan tulee esittää kirjallisesti palvelupaketin tuotelistaus, hinnasto ja peruutusehdot asiakkaalle ja edunvalvojalle. Tuotteiden hinnoittelun tulee vastata yleistä kuluttajahintatasoa. Palveluntuottajan tulee huomioida perushoidon toteuttamiseksi hankittavista hygieniatarvikkeista kappaleen 15. Apuvälineet ja hoitotarvikkeet.

Asiakkaille voidaan myydä ja laskuttaa vain sellaisista palvelupaketeista, jonka kaikkia tuotteita hän tosiasiallisesti käyttää. Asiakkailta ei voi periä erillistä maksua sellaisista palveluista, jotka voimassa olevan sopimuksen ja palvelukuvauksen mukaan kuuluvat palveluun ja siitä maksettavaan hintaan esimerkiksi vaatehuolto.

Jos asiakas asuu omassa asunnossaan tuetussa asumisessa tai tuntiperusteisesti myönnettävän asumisen tuen avulla, tulee lähtökohtaisesti ohjaavan henkilökunnan ohjata ja avustaa asiakasta siivouksessa ja kodinhoidossa. Lisäksi asiakas voi halutessaan hankkia siivouspalvelua ostopalveluna valitsemaltaan palveluntuottajalta omakustanteisesti. Ostettu siivouspalvelu ei poista palveluntuottajan velvollisuutta ohjata ja avustaa asiakasta siivous- ja kodinhoidollisissa tehtävissä.

24.4 Ylläpitomaksu

Tilaaja perii asumispalvelun asiakkailta Pohteen päätöksenteon vahvistaman ja kulloinkin voimassa oleva asiakasmaksuhinnaston mukaisen ylläpitomaksun. Palveluntuottaja ei voi periä ylläpitomaksua.

Ylläpitomaksuun sisältyy:

- informaatiokuluja (yhteisissä tiloissa käytössä olevien informaatiolähteiden osalta, kuten esimerkiksi televisio, sanomalehti, nettiyhteys)
- yhteisessä ruoan valmistuksessa ja säilytyksessä tarvittavat kodinkoneet ja astiat
- yhteiset harrastus- ja viriketarvikkeet
- yleiseen viihtyvyyteen liittyvät kulut (yhteisten tilojen kalusteet ja sisustustarvikkeet)
- yhteisten tilojen siivousvälineet ja puhdistusaineet sekä yhteisten tilojen käsisin, saippuan ja shampooon
- yhteisen saunan käyttö
- yhteisten tilojen käsipyyhepaperit ja roskapussit
- yhteisten tilojen WC-paperit
- vaatehuoltoon liittyvät koneet ja laitteet ja pesuaineet

Edellä mainituista aiheutuvien kulujen tulee sisältyä palveluntuottajan tarjoamaan vuorokausihintaan.

Jos vammainen henkilö itse vastaa ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista, ei erillistä maksua peritä esimerkiksi tuettu asumisessa. Ylläpitomaksun lisäksi vammaisilta asiakailta peritään ateriamaksu toteutuneiden ateriointien perusteella Pohteen kulloinkin voimassa olevan asiakasmaksuhinnaston mukaisesti.

25 Ateriapalvelu

Asiakkaan päivittäiseen tarpeeseen voi kuulua ateriapalvelu. Tilaaja arvioi ateriapalvelun tarpeen asiakkaan palvelukokonaisuudessa ja se kirjataan asiakkaan asiakassuunnitelmaan ja -päätökseen. Ateriapäivä sisältää aamiaisen, lounaan, päiväkahvin/välipalan, päivällisen ja iltapalan sekä tarvittaessa myöhäisiltapalan asiakkaan tarpeen mukaisesti. Ateriaväli yöaikaan saa olla enintään 11 tuntia.

Asiakas hankkii halutessaan ateriapalvelut palveluntuottajalta. Asiakas päättää itse oman ateriapalvelunsa tarpeen ja laajuuden. Asiakas voi valita kuinka moneen ateriointiin hän päivässä osallistuu ja maksaa tällöin vain käytettyjen aterioiden lukumäärän mukaan.

Asiakkaan ateriointi voidaan toteuttaa asiakkaan tarpeen ja mielipiteen mukaisesti joko ohjaamalla ja tukemalla asiakasta aterioihin tarvittavien tarvikkeiden hankinnassa ja aterioiden valmistamisessa, ohjaamalla ja tukemalla asiakasta valmisruokien hankkimisessa ja lämmittämisestä tai palveluntuottajan ateriapalveluilla. Jos asiakas valmistaa itse ateriansa henkilökunnan avustuksella, maksaa hän itse aterioiden valmistukseen

käytettävät tarvikkeet ja ruoan valmistamisesta kodissa aiheutuvat muut kulut, eivätkä ateriamaksut koske häntä.

Aterioiden sisältö

Palveluntuottajan ateriapalvelu on ajankohtaisten ravitsemussuositusten mukaista ja asiakaskunnan tarpeet huomioiden riittävän ravitsevaa. Ruoka on maukasta ja vaihtelevaa ja ruokalistan kierto on vähintään viisi viikkoa. Raaka-aineet ovat monipuolisia ja vihanneksia tai hedelmiä on tarjolla kaikilla aterioilla. Vain toinen päivän pääaterioista voi olla puuro tai keitto. Ruuan esillepanoon ja kattaukseen kiinnitetään huomiota. Ruuassa huomioidaan monipuolisesti kauden raaka-aineet. Ruokailussa huomioidaan yleiset juhlapäivät ja asiakkaiden merkkipäivät monipuolisesti. Ateriapalvelussa huomioidaan erityisruokavaliot, kuten laktoositon, maidoton, gluteeniton, vehnätön, vegaaninen tai kasvisruokavalio sekä sairauden hoitoon tai uskonnolliseen vakaumukseen liittyvät ruokavaliot.

Jos asiakas hankkii ateriapalvelut palveluntuottajalta, tulee asiakkaalla olla mahdollisuus esittää toiveita liittyen tarjottavaan ruokaan ja ruokailuun. Palveluntuottajan velvollisuus on toteuttaa asiakkaiden esittämiä toiveita ateriapalvelussa. Asiakkaalla tulee olla mahdollisuus joustavasti valita, miten hän arjessaan ruokailee. Asiakkaalla tulee olla valittavana mahdollisuus ruokailla yhteisruokailutilassa, valmistaa omatoimisesti, tarvittaessa avustettuna ruokaa tai ruokailla asumispalvelun ulkopuolella. Palveluntuottajan on toimitettava ateriat asiakkaan asuntoon tai yhteiseen ateriointitilaan.

Ateriamaksut

Ateriapalvelu on asiakkaalle maksullista. Siitä peritään Pohteen määrittämä kulloinkin voimassa olevan asiakasmaksuhinnaston mukainen ateriamaksu toteutuneiden aterioiden mukaisesti. Jos asiakkaan palvelukokonaisuuteen kuuluu ateriapalvelu, tilaaja perii ateriamaksun asiakkaalta. Palveluntuottaja laskuttaa syötyjen aterioiden mukaisesti tilaajalta.

Asiakkaalla on oikeus peruuttaa tilattu ateria ilman kustannuksia ilmoittamalla siitä viimeistään vuorokautta ennen aterian ajankohtaa.

Jos asiakkaan palvelukokonaisuuteen ei kuulu ateriapalvelu, mutta asiakas ostaa yksittäisiä aterioita tai välipaloja, palveluntuottaja perii ateriamaksun suoraan asiakkaalta.

Lyhytaikaisen huolenpidon vuorokausihintaan sisältyy ateriapalvelu, joten ateriamaksuja ei laskuteta erikseen tilaajalta.

26 Palvelua toteuttava henkilöstö ja suhdeluku

26.1 Yleiset henkilöstöä koskevat ehdot

Palveluntuottajan on huolehdittava, että palveluyksikössä on sopimuksen mukaisesti asiakkaiden tarpeisiin ja määrään nähden riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä jokaisessa työvuorossa. Lääkehoitoa suorittavilla ammattihenkilöillä on voimassa olevat lääkeluvat.

Ohjaus- ja hoitohenkilökunnan tulee täyttää sosiaali- ja/ tai terveydenhuollon henkilöstölle asetetut lakisääteiset vaatimukset, jotka määräytyvät sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimusten (817/2015) ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) ja asetuksen (564/1994) mukaisesti. Sosiaali- ja/ tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden on rekisteröidyttävä Valviran ylläpitämään JulkiTerhikki/Julki-Suosikki -rekisteriin, josta asumispalveluyksikön esihenkilö varmistaa työntekijän rekisteröitymisen ammattihenkilöksi ennen työsopimuksen laadintaa.

Päivätoiminnan ohjaajien osalta hyväksytään myös muu soveltuva koulutus. Hoiva-avustajien osalta katso kappale 26.4 Hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö.

Palveluntuottajan työntekijöiden on oltava työhönsä perehdytettyjä ja ammattitaitoisia. Perehdyttämätöntä henkilöä ei ole sallittua käyttää palvelun tuottamiseen. Osana perehdyttämistä on tarjousasiakirjoissa esitettyjen sisältöjen läpikäynti henkilökunnan kanssa. Palveluyksikössä on kirjallinen perehdyttämissuunnitelma. Henkilöstön ammatillinen osaaminen on ajantasaista ja laadukasta ja vastaa asiakastarpeita. Asiakaspalvelun tulee olla ystävällistä ja huomaavaista. Palveluntuottaja kehittää henkilöstön osaamista perustuen asiakastarpeisiin sekä säännöllisesti laadittaviin henkilöstö- ja koulutussuunnitelmiin.

Palveluntuottaja toteuttaa työyhteisössä osallistumista edistävää ja kannustavaa johtamista ja organisoii työn tarkoituksenmukaisesti. Palveluntuottaja edistää turvallista ja toimivaa työyhteisöä ja -ympäristöä ja puuttuu ongelmiin ripeästi. Palveluntuottajan on toteutettava säännöllisesti työilmapiiriin mittausta sekä kuvattava ja toteutettava mittauksen perusteella tarpeelliset muutokset. Tilaajalla on oikeus tutustua palveluntuottajan muutossuunnitelmiin.

Palveluntuottajan tulee noudattaa voimassa olevaa työturvallisuuslakia, työlainsäädäntöä ja soveltuvaa työehtosopimusta. Henkilöstöllä tulee olla voimassa olevat työsopimukset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä on riittävä suomen kielen taito. Jos työntekijän äidinkieli ei ole suomi, sitoutuu palveluntuottaja toimittamaan työntekijän osalta todistuksen valtionhallinnon suomen kielen kielitutkinnon suorittamisesta taitotasolla tyydyttävä taito tai yleisen kielitutkinnon tutkintotodistuksen taitotasolla 3–4.

Hoiva-avustajilla tulee olla riittävä suomen kielen taito. Jos hoiva-avustajan äidinkieli ei ole suomi, vaaditaan tyydyttävä suomen kielen suullinen taito, jonka esihenkilö arvioi.

26.2 Henkilöstömitoitus

Toteutunut henkilöstömitoitus tarkoittaa palveluyksikössä paikalla olevien tai palveluyksiköstä annettavaa välitöntä asiakastyötä tekevien työntekijöiden työpanosta suhteessa läsnä olevien asiakkaiden määrään kolmen viikon seurantajaksolla. Välillistä työtä ei oteta huomioon henkilöstömitoituksessa.

Välittömällä asiakastyöllä tarkoitetaan asiakkaalle annettavaa ohjausta ja neuvontaa, hoitoa ja huolenpitoa sekä asiakkaan kuntoutusta edistäviä tehtäviä. Välittömään asiakastyöhön kuuluu arjen toimintojen toteuttaminen ja asiointi yhdessä asiakkaan kanssa. Välitön asiakastyö kattaa asiakkaan hyvinvoinnin ja terveydenhuollon tukemisen, osallisuuden ja vuorovaikutuksen tukemisen sekä yhteistyön omaisten, läheisten ja edunvalvojan kanssa. Lisäksi asiakasta koskevien tietojen kirjaaminen, suunnitelmien laatiminen ja päivittäminen, terveydenhuollon ja muun kuntoutuksen tukeminen sekä monialainen yhteistyö ovat välitöntä asiakastyötä.

Välittömään asiakastyöhön osallistuvia työntekijöitä ovat:

- sairaan- ja terveydenhoitaja
- lähi- ja perushoitaja
- geronomit
- kodinhoitaja
- sosionomi AMK-tutkinnon suorittaneet tai vastaava aiempi opistoasteen tutkinto
- fysio- ja toimintaterapeutit
- kuntoutuksen ohjaajat
- hoiva-avustajat
- palveluyksiköiden johtajat ja vastuuhenkilöt

Välillisellä työllä tarkoitetaan asiakkaiden välitöntä palvelua mahdollistavia tehtäviä, kuten huoneiden ja yhteisten tilojen siivousta, pyykki- ja kiinteistöhuoltoa sekä ruoan valmistusta ja lämmitystä sekä yksikön johtajan ja vastuuhenkilön esihenkilötehtäviä ja hallinnollista työtä.

Yksiköissä voi olla erikseen avustava henkilökunta, joka vastaa välillisestä työstä. Jos välittömän asiakastyön toteuttamiseen tarkoitettua henkilöstöä käytetään välillisen työn toteuttamiseen, henkilöstö lasketaan mitoitukseen vain siltä osin kuin työpanos kohdistuu välittömään asiakastyöhön.

Palveluntuottajan on tarvittaessa voitava osoittaa, millä tavoin välillinen työ palveluyksikössä hoidetaan.

Henkilöstön poissaolot on korvattava vähimmäisvaatimukset täyttävillä sijaisilla, joilla on lain edellyttämä koulutus ja perehdytys työtehtäviin.

26.3 Palveluyksikön vastuuhenkilö

Ryhmämuotoisen asumisen, asuntoryhmän tai asumisen tuki omaan kotiin -palvelun toiminnallisen kokonaisuuden vastuuhenkilöllä on vähintään sosiaali- ja/tai terveysalan korkeakoulututkinto tai vastaava opistoasteinen tutkinto. Palveluiden vastuuhenkilöllä on oltava koko sopimuskauden ajan sopimuksen edellyttämä koulutus ja kokemus. Vastuuhenkilön tulee tosiasiallisesti olla töissä yrityksessä ja johtaa palveluyksikön toimintaa.

Palveluyksikön vastuuhenkilöllä on vähintään yhden (1) vuoden työkokemus sosiaali- tai terveydenhuoltoon liittyvistä esihenkilötehtävistä tai soveltuvat johtamisopinnot. Soveltuvina johtamisopintoina pidetään esimerkiksi lähiesihenkilötyön ammattitutkintoa tai johtamisen erikoisammattitutkintoa tai muuta laajuudeltaan vastaavaa johtamiseen liittyvää koulutusta.

Vastuuhenkilöllä tulee olla vähintään yhden (1) vuoden vammaisten ja/tai kehitysvammaisten henkilöiden palveluihin liittyvä osaaminen TAI vastuuhenkilöllä tulee olla vähintään yhden (1) vuoden työkokemus ympärivuorokautista asumispalveluista.

Palveluyksikön palvelujen vastuuhenkilöllä välittömän asiakastyön osuus voi olla pääsääntöisesti enintään 50 % työajasta.

Vastuuhenkilöllä on erinomainen suullinen ja kirjallinen suomen kielen taito.

26.4 Hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö

- 1) Henkilöstössä tulee olla työntekijöitä, joilla on vähintään yhden (1) vuoden kokemus joko:
 - a. kotiin annettavasta sosiaali- tai terveydenhuollon palvelusta
 - b. vammaispalveluista
 - c. kehitysvammapalveluista tai
 - d. ikäihmisten kotiin annettavista tai asumispalvelusta.
- 2) Palveluyksikön käytössä tulee olla asiakkaiden tarpeisiin nähden riittävä sairaanhoitajaresurssi.
- 3) Vähintään 70 % henkilöstöstä on oltava ajantasainen Ensiapu 1 -tasoinen ensiapukoulutus.

- 4) Ympäri vuorokautisessa palvelussa jokaisessa työvuorossa on oltava vähintään yksi (1) ensiapukoulutuksen omaava työntekijä.
- 5) Elintarvikkeita käsittelevillä työntekijöillä on oltava voimassa oleva hygieniapassi.
- 6) Henkilöstö on koulutettu ja perehdytetty asiakkaiden tarvitsemaan puhetta korvaavaan ja täydentävään kommunikaatioon ja kommunikaatiovälineiden käyttöön.
- 7) Asiakkaiden lääkehoitoa toteuttavissa yksiköissä on työvuorossa oltava vähintään yksi (1) lain edellyttämän koulutuksen omaava työntekijä, jolla on vastuu lääkehuollosta.
- 8) Lapsia hoitavalla henkilöstöllä on oltava lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi riittävä osaaminen ja koulutus.
- 9) Asiakkaan saattohoidon toteutukseen osallistuvalla henkilöstöllä on oltava riittävä sairaanhoidollinen osaaminen saattohoitosuunnitelman mukaisesti.
- 10) Vaativan moniammatillisen tuen asumisyksikön henkilökunnalla tulee olla koulutus ja osaaminen toimia rajoitustoimenpiteillä.

Hoiva-avustajat

Hoiva-avustajia voi olla hoivaan ja hoitoon laskettavan mitoituksen henkilöstöstä enintään 15 %.

Hoiva-avustajien työaika lasketaan henkilöstömitoitukseen siltä osin kuin he osallistuvat välittömään asiakastyöhön. He eivät voi työskennellä työvuorossa yksin, eivätkä vastata lääkityksistä. Hoiva-avustajat eivät voi toteuttaa rajoittamistoimenpiteitä.

Hoiva-avustajan tehtävissä työskentelevän työntekijän on kyettävä ohjaamaan ja avustamaan asiakkaita päivittäisissä toiminnoissa ja huolehtimaan heidän hyvinvoinnistaan, terveydestään ja turvallisuudestaan.

Hoiva-avustajan välittömän asiakastyön tehtävien osaamisvaatimuksia vastaavat sosi-aali- ja terveysalan perustutkinnon osat ovat 1.8.2024 alkaen alla luetellut kokonaisuudet. Hoiva-avustajan koulutus ei ole tutkinto vaan muodostuu kolmesta tutkinnon osasta. Hoiva-avustajan välittömän asiakastyön tehtävien osaamisvaatimuksia vastaavat sosi-aali- ja terveysalan perustutkinnon osat ovat:

- Asiakkaan kohtaaminen ja ohjaaminen 20 osaamispistettä
- Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen 25 osaamispistettä
- Asiakkaan toimintakyvyn vahvistaminen 15 osaamispistettä

Hoiva-avustajan tehtävissä voi toimia suoritettuaan hyväksytysti edellä mainitut ammatilliset tutkinnon osat, yhteensä 60 osaamispisteen laajuisen kokonaisuuden.

Opiskelijat sijaisina

Sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijat voidaan laskea henkilöstömitoitukseen, kun heillä on opinnoistaan riittävästi osaamista työtehtäviin. Opiskelijat voivat toimia vain tilapäisesti sijaisina.

Palveluyksikön vastuuhenkilön tulee arvioida opiskelijan valmiudet ja edellytykset opiskelijalle annettavien työtehtävien hoitamisesta. Palveluyksikön vastuuhenkilön tulee määritellä kirjallisesti opiskelijan tehtävät, vastuut, toiminnan rajat ja velvoitteet. Opiskelija ei saa toimia missään terveydenhuollon tai sosiaalihuollon ammattihenkilön toimissa, jos hänellä on opintojen aloittamisesta kulunut yli kymmenen vuotta.

Yllä olevan lisäksi on huomioitava että:

Sairaanhoitajaopiskelija voi toimia sairaanhoitajan sijaisena, kun vähintään 140 opintopistettä on suoritettu. Sairaanhoitajaopiskelija voi toteuttaa lääkehoitoa vain, jos lääkelupa on suoritettu (sisältäen perehdytyksen, koulutustentin, näytöt ja lääkärin allekirjoittaman lääkeluvan).

Laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön tehtävässä olevan henkilön ohjaajana on oltava laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, joka on oikeutettu itsenäisesti harjoittamaan kyseistä ammattia. Ohjaajalla on oltava riittävä käytännön kokemus.

Sairaanhoitajaopiskelija voi toimia lähihoitajan sijaisena, kun vähintään 100 opintopistettä on suoritettu.

Lähihoitajaopiskelija voi toimia lähihoitajan sijaisena, kun 2/3 opinnoista on suoritettu sekä hänellä on riittävä kokemus ja ammattitaito. Jos henkilöllä on vähemmän opintoja suoritettuna, henkilö voi toimia esimerkiksi hoiva-avustajan tehtävässä.

Lähihoitajaopiskelija, joka toimii lähihoitajan sijaisena ei pääsääntöisesti osallistu lääkeshoidon toteuttamiseen. Jos toiminnan kannalta on tarkoituksen mukaista, että ko. lähihoitajan sijainen antaa asiakkaalle valmiiksi annosteltuja ja luonnollista tietä annettavia lääkkeitä, työnantajan tulee varmistaa hänen osaamisensa näytöin ja lisäksi edellyttään lääkärin allekirjoittamaa lääkelupaa.

Opiskelijoita ja hoiva-avustajia käyttäessään palveluntuottajan on huolehdittava kohtien 1-7 mukaisten vaatimusten täyttymisestä.

27 Rekisteröintipäätös ja voimassa olevat suunnitelmat

Palveluntuottajalla tulee olla voimassa Lupa- ja valvontaviraston lain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) mukainen rekisteröintipäätös, lupa tai rekisteröinti. Rekisteröintipäätöksen tai vastaavan on oltava voimassa tai ilmoitus rekisteröitynä ennen kuin tilaaja ja palveluntuottaja solmivat sopimuksen.

Palveluntuottajan tulee laatia lainsäädännön vaatimat suunnitelmat, kuten omavalvonta-ohjelma, omavalvontasuunnitelma, omavalvontasuunnitelma elintarvikkeiden käsittelyyn, lääkärin hyväksymä ja allekirjoittama lääkehoitosuunnitelma, jossa on nimetty lääkehoidon kokonaisuudesta vastaava sairaanhoitaja, pelastussuunnitelma, joka toimitetaan alueen pelastusviranomaisille (asetus pelastustoimesta 407/2011) ja turvallisuus selvitys yhdessä pelastusviranomaisten kanssa.

Palveluntuottajalla tulee olla suunnitelma varautumisesta erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

28 Kirjaaminen ja raportointi

Palveluntuottaja on velvollinen kirjaamaan palvelun järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja valvonnan kannalta tarpeelliset ja riittävät tiedot voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasasiakirjalain sekä muiden soveltuvien säännösten mukaisesti. Tietojen luovuttamisesta asiakkaalle tai muille tahoille päättää tilaaja. Kirjaamisesta, henkilötietojen käsittelystä ja tietosuojasta on sovittu tarkemmin sopimuksessa.

Henkilöstöluettelo

Palveluntuottaja ylläpitää ajantasaista henkilöstöluetteloja tilaajan ilmoittamassa ostopalvelujärjestelmässä, josta ilmenee hoivaan ja hoitoon osallistuvan henkilöstön koulutus, kokemus ja laatuvaatimuksiin liittyvät tiedot.

Palveluntuottaja raportoi palveluun liittyvistä asioista tilaajalle seuraavasti:

Välittömästi, asiakkaan vastuutyöntekijälle:

- Asiakkaan hoidossa/palvelussa havaitut vakavat poikkeamat ja vaaratapahtumat.

Viipymättä, hyvinvointialueen valvonnan palvelualueelle ja vammaispalveluiden toimialueen johdolle:

- Palveluntuottajan tilanteessa olevat muutokset, jotka voivat vaikuttaa asiakkaiden palveluun, esimerkiksi henkilöstö- tai taloustilanteen olennaiset muutokset.

Kuukausittain, asiakkaan vastuutyöntekijälle:

- Asiakaskohtaiset selvitykset rajoitustoimien sisällöstä ja perusteista.
- Selvitys, miten lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntijat ovat osallistuneet ennakollisten toimien suunnitteluun, arvioineet rajoitustoimien tarvetta ja seuranneet ja arvioineet niiden toistuvaa käyttöä.
- Tehdyt asiakaskohtaiset rajoituspäätökset.
- Asiakaskohtaiset tiedot muistutuksista, kanteluista tai vastaavista reklamaatioista sekä niihin annetuista vastauksista.

Kuuden (6) kuukauden välein, asiakkaan vastuutyöntekijälle:

- Yhteenveto lääkehoidon poikkeamista, vaaratilanteista ja vastaavista.

Vuoden välein tai tarvittaessa useammin, asiakkaan vastuutyöntekijälle:

- Asiakkaan palvelun toteuttamissuunnitelma.

Tilaajan pyynnöstä:

- Palveluntuottaja on velvollinen seuraamaan luvan ja sopimuksen mukaisen mitoituksen toteutumista ja toimittamaan raportin mitoituksen toteutumisesta tilaajan pyynnöstä tilaajan tarkemman ohjeistuksen mukaisesti. Palveluntuottaja liittää raporttiin selvityksen omavalvonnallisista toimenpiteistä, jos mitoitus alittaa luvan tarkastelujaksolla.
- Yhteenvedon päivätoiminnan toteutumisesta ja sisällöstä.
- Yhteenvedon virkistystoiminnan toteutumisesta ja sisällöstä asiakaskohtaisesti.

Tilaaja voi pyytää kirjaamisen ja raportoinnin yhteenvedot toimintayksikkö ja/tai asiakaskohtaisesti. Tilaaja antaa raportoinnista tarvittaessa tarkemmat ohjeet. Tilaajalla on oikeus saada palveluntuottajan kanssa neuvoteltuaan myös muuta raportointia, jota kohdella voidaan edellyttää.

Tilaajalle on pyynnöstä toimitettava muut asiakaskirjaukset ilman aiheetonta viivytystä. Palveluntuottaja on lisäksi tilaajan pyynnöstä velvollinen toimittamaan asiakaskohtaisen lausunnon liittyen esimerkiksi kanteluun, oikeuskäsittelyyn tai vastaavaan.

29 Alaikäisten asiakkaiden palvelut

Palveluntuottaja voi tilaajan kanssa erikseen sovittaessa tuottaa asumispalvelua myös alaikäisille vammaisille lapsille. Kyseessä on vapaaehtoinen palvelu, jonka tuottaminen ei ole pakollinen vaatimus kaikille palveluntuottajille.

Lapsen asumispalvelun tarkoituksena on yhteistyössä lapsen huoltajan kanssa turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti, siten kuin laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on annettava turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö.

Lapsen asumisen ja palvelujen toteuttamisessa on aina varmistettava lapsen hyvinvoinnin ja ikäkauden mukaisen kehityksen ja muun toiminnan turvaaminen sekä huolehdittava lapsen oikeudesta osallistua varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta on erityisesti suojattava kaltoinkohtelulta. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää. Palveluntuottajan tulee ottaa alakäisen lapsen kohdalla huomioon lapsen yksilölliset ominaisuudet ja niistä johtuvat erityistarpeet. Vammaisella lapsella on oikeus täysipainoiseen, hyvään elämään oloissa, jotka takaavat ihmisarvon, edistävät itseluottamusta ja helpottavat aktiivista osallistumista yhteisön toimintaan. Palvelun tehtävänä on tukea lasta osallisuuteen kaikissa yhteiskunnan toiminnoissa.

Lapselle on turvattava oikeus tavata vanhempiaan, sisarusiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä järjestämällä mahdollisuus vastaanottaa vieraita ja vierailla asuinpaikan ulkopuolella sekä pitää läheisiin henkilöihin muuten yhteyttä.

Palvelun toteuttamisessa on otettava huomioon lapsen oikeus ikäkauden mukaiseen, virikkeelliseen ja turvalliseen elämään, joka tukee lapsen kehitystä ja osallisuutta. Lisäksi on huolehdittava lapsen hoidon ja huolenpidon jatkuvuudesta.

Asumispalveluissa asuminen ei vaikuta huoltajan asemaan. Huoltaja tekee edelleen lasta koskevat päätökset. Vastuu lapsen arjesta on kuitenkin palveluntuottajalla. Lapsen vanhemmat ovat edelleen elatusvelvollisia lapseen nähden. Lähtökohtana on, että huoltaja huolehtii käytettävissä olevien varojensa mukaisesti edelleen lapseen liittyvistä kustannuksista lapsen tarpeen mukaisesti. Huoltaja huolehtii esimerkiksi vaatteiden, harrastusvälineiden, lelujen ja vastaavien hankinnasta, harrastus- ja vapaa-ajan kustannuksista ja muista vastaavista. Huoltaja huolehtii vastaavasti lapsen terveydenhuollon kustannuksista. Huoltajan tulisi huolehtia myös siitä, että lapsella on käytettävissään ikätasoon sopiva viikkoraha.

30 Lasten, ikääntyneiden ja vammaisten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittäminen

Palveluntuottajan on noudatettava voimassa olevia lakeja lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) säännöksiä sekä lakia sosiaali- ja

terveydenhuollon valvonnasta (741/2023). Palveluntuottajalla on velvollisuus tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriote lasten, iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluissa. Palveluntuottaja kirjaa työntekijän rikosrekisteriotteen tarkistamisen ajankohdan ja tarkistajan nimen muistioon. Tilaajalla on pyynnöstä oikeus tutustua muistioon.